

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest,
V., Személyök-utca 25. sz.
TELEFON: 95-28.

A MAGYAR ZSIDÓSÁG POLITIKAI HETILAPJA.
Szerkesztette 1886—1915:
SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:
Egész évre... .. 20 korona
Fél évre... .. 10 korona
Negyed évre ... .. 5 korona

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Szaloniki.

Irta: Kunos Ignác dr.

a Keleti Akadémia igazgatója.

Több ízben volt alkalmam Sabatai Cevi metropolisába, Szalonikiba bepillantani. Mint vándor-deák ejtettem volt utamba több mint egy negyedszázaddal ezelőtt a török birodalomnak már akkor is jelentős városát és a hajón, mely Egyiptomból vitt előbb Szmirnába, azután pedig Görögországon át Szalonikiba, egy szegényes család vont a magára a figyelmemet. Mohamedán volt a nevük, mohamedán az étkezésük módja és egyébként való viselkedésük is. Sátort ütöttek maguknak a fedélzeten és elkülönödvé a többiektől, szerényen és magukba mélyedetten töltötték napjaikat. Hárman voltak, ketten idősebbek, az egyik pedig olyan sihederforma.

Dönmék voltak, a szaloniki-i híres zsidó szekta tagjai.

A zsidó ujev ott ért bennünket a hajó fedélzetén. Az ünnep előestéjén, mikor már mindenki nyugovóra készült és az izlám utasok is elvégezték ájtatosságukat, hozzám lép nagy óvatosan a sátorlakók legidősebbje és beszólit a ponyvákából összehevenyészett lakásukba. „A mi házuk a tied is“, ezzel fogadtak a bejárónál. Ott ültek valamennyien a földre leguggolva és jámbor előzékenységgel kínáltak fel egy kis sarok-helyet. „Végezd el az ünnepi imádságodat és azután ülj ide le közénk“, szólt hozzám a vendéglátó. Ők maguk is, mintha ájtatosságba lettek volna merülve, kelet felé fordulva mormogták különös énekü imájukat. Nem úgy, mint a zsidók. Csak a nagy szél harsogta tul a hangjukat, mely időközönként meg-megremegtette gyenge alkotmányu hajónkat. Öt napot és öt éjszakát töltöttünk el együtt közössé vált sátrukban, ételt, italt megosztva, baráti szókat váltogatva. Csak akkor szakadt meg beszélgetésünk fonala, mikor vallási kérdéseket akartam szóba hozni. Ilyenkor elkomorodtak és kérdéseim, főleg a *dönmékre* vonatkozóan, felelet nélkül maradtak. „Csak a magad dolgaival törődj, a magad Istenéhez imádkozz“, volt helyreutasító válaszuk.

Az öt nap leteltével hajónk kikötött Szaloniki-

ban. A csársiban találkoztam ismét velük. Egy szerény, alig pár méternyi kis üzletük volt a csársi egy mellékutcájában, ahol brusszai selymeket, stambuli himzettést és más efféléket árulgattak. Mindannyiszor örömmel üdvözöltek és ugyanolyan szerényen, magukba mélyedetten pergették olvasójukat, akár csak a hajóbeli sátorban.

Huszonöt év telt el azóta. Ismét Szalonikiba vezetett az utam, a török szabadságnak mámortól itt-sult nagy városába. Ünnepségekben volt részünk, a török-magyar barátság emlegetésétől hangzott vissza a város. Sétakocsizás volt az egyik nap délutánján tervbe véve. Egy török barátommal végigjártuk azt a gyönyörű villanegyedet, melynek utolsójában, az Allatini palotában, ott tartották fogva a szabadságölő szultánt. Közel a villához, a tengerpart mentén, egy keleti stilben épült kioszk vont a magára figyelmemet. Mintha csak az Ezeregyéj birodalmának egy idevarázsolt álma ébredt volna valóra. A házbeliék ép a verandán ültek és gyönyörködtek azon a hosszú kocsisoron, mely az Allatini-villán tul levő kirándulóhelyekre igyekezett. Látszott arcukon a meglegedettség és a jólét boldogsága. Amint közelebbről szemügyre veszem a diszes verandán ülőket, nőket, férfiakat vegyesen, nagy meglepetésemre felismerem az egyikben a huszonöt év előtti sátorlakók akkori legifjabbját, a sihedert. Török barátom és kísérem nagy büszkén ejtette ki a nevét. A szalonikii előkelőségek legkiválóbb tagja, aki hathatósan és a legnagyobb áldozatkésztséggel segítette honfitársait, a török szabadság kivívásában. Egyébként *dönme*: vagyis olyan zsidók közül való, akik a XVIII. században messiásnak fellépett Sabatai Cevi hivei voltak és halála után is azoknak maradtak. A *dönmék* még ma is abban a hitben élnek, hogy Sabatai Cevi újból meg fog jelenni és megváltja a világot. Ezt a szektát Sabatai halála után erősen üldözték, s ezért a látszat kedvéért felvették az izlám hitet, de megmaradtak a mai napig is Sabatai hiveinek.

*

... Vészes időknél következtek el vadul dúló fergetegjei. Ellenség döngötte, döntögette az izlám kalifátus szentséges kapuit és e város, az európai Le-

vante gyöngye, *Szelánik*, véres harcoknak válik emberpusztító szinterévé. Szent Szófia legendás drámájáról véresen hanyatlott alá az izzó félhold fény sugarára és Démétriosz kupolájára diadalmasan szállott a kettős keresztnek szimbólumokat takaró hatalmasága. Görög utódok léptek bizánci elődök örökébe. És Hispánia elüszött jövevényei, kik a nemes érzésű törökség közt találták meg vallási és társadalmi elhelyezésüket, ismét magukra ölthették a hontalanság szinehagyott kaftánját, hogy európai metropolisuk évszázados otthonából örök vándorló tövises utvesztőjében tévelyegjenek. Hőnjukat vesztették el ismét újra megtalált hazájukban. Egymásután üresedtek meg a jólét pazarságában fényeskedők villái és a szükös szegénység nyugalomadó házikói. A hatalom új birtokosai nyugoti türelmetlenséggel zavarták el a keleti türelmesség hányódó, vetődő néptömegeit és évszázadok megszokottságai világtörténeti átalakulások forgatagában jutottak el enyészetre. Harmadik fordulójára jutott el a hajó- és villabeli embe-
reim *kiszmetszerü* végzete. A *dönmék*, vagyis azok a mohamedán zsidózók, kiket a kalifátusbeli Szaloniki, úgy fajuk kiválóságánál és erkölcsi életük finomságánál, mint jellembeli tulajdonságaik megbízhatóságánál fogva, értékes népelemnek tisztelt és becsült, az új uralom alatt talajok-vesztettek és létükben még veszélyeztetettebbé váltak. A hazátlanságnak került ismét elő a kaftánja. Rozoga hajók vannak Szaloniki szinehagyott kikötőjéből indulóban és emberek áradata lepi el a színes foszlányokkal teli terített fedélzetet. Ponyvákba összehevenyészett sátorba kerültek ismét az én *dönméim* és kelet felé fordulva mormogták különös énekü imájukat. És minél inkább volt távolodóban a hazátlanokká lettek hajója, annál zokogóbbá vált a hangjuk és annál kétségbeesettebb a sirámuk. Prófétájuknak, a nagy *Sabatájnak*, hagyták el multukbeli *Medináját*, keresvén jövőbeli boldogulásuk reményfakasztó *Mekáját*.

Mezei Mórról.

•••

Midőn ez a riasztó név harsan a fülemben, olybá hangzik, mintha a kaptárból rajzana fel teljes tartalma mindannak, amit lelkemből vallok. Ami hála, elismerés, vidámság szorult belém, az egy rebbenésre ki igyekszik belőlem, hogy egy régi tartozásomat lerövjem.

Mert Mezei Mórnak legrégebb ifju koromban lettem hive és maradtam váltig.

A „Magyar Izraelita“ hetilap körül sereglett egybe az a kicsi zászlóalj, mely Mezeit ismerte vezérül, szózatot buzditójául Tenczer Pált, a gyujtogató izgatót, akinek mindenkor számos követője akadt.

Hüségese zászlósai valának: Szegednek ezidőszent szerint való országos képviselője Rósa Izsó,

Arany László, aki Károlyból vedlett azzá, Bródy Zsigmond, később a N. P. Journal szerkesztője, majd zsenge korának beteljesedését várva Mezei Ernő, Mórnak testvéröccse, az igazán és őszintén, de korai bölcsességgel vitázó ifju legény, mind megannyi válogatott héber legénység, amely tüzzel hajtotta maga előtt a lángzó karikát, hogy Kossuth példájára edződjenek a magyar zsidó ifjuság. Ezeknek tápláló dajkája volt ereje fogytaig Zsengeri Mór, egy hívő zsidó.

És magam, aki akkor kezdettem meg bátortalan lépéssel a még in herbis zöldelő tárcaírás mesterségét.

Közben a mi hőünk, mint becsületes ember megházasodott, magához kapcsolván a legbájosabb Jennyt, aki valaha taposta az akkori Hangli (értsd Biehr) kioszk hűvös porondját, amely szövetség Mór barátom köré hosszú és boldog években teremtette rózsáit.

Ugyanaz időtörtént az, hogy Mór barátom a legnevesebb budapesti ügyvédek egyikének, Ghiczey Samunak műhelyébe lépett.

Többet is írhatnék ma az én kedves barátomról, de engem hosszas betegség gyötör, mely szinte kinossá teszi rám nézve az írást.

Valeat quantum valere potest.

Isten áldja tisztelt szerkesztő urat és adjon vállalkozásának bő sikert.

Dr. Ágai Adolf.

Itt, Sátoraljaujhely izr. anyahitközségében különös lelkes örömmel olvastuk az *Egyenlőség* e heti számában Mezei Mór, városunk nagynevű szülöttéről írt cikket, melyből megtudtuk, hogy felekezeti ügyeinek e nagyérdemű előharcosa, akinek működése mélyen belenyulik az újabbkori magyar zsidóság történetébe, e hó 17-én életének nyolcvanadik évébe lép. Korünnepe alkalmából az említett cikk már részletezte sokoldalú, gazdag munkásságát, azért én, aki a Mezei és lelkes társai által a magyarosítás és egyenjogosítás érdekében a múlt század hatvanas éveinek elején megindított mozgalma átéltem, most Mezeinek a Magyar Izraelitában 1862. év elején megjelent csak azon cikkét akarom ismertetni, melyben ő már akkor, tehát 54 évvel ezelőtt, *felekezeti autonómiája* érdekében bátran és elszántan sikra szállt. Akkor ugyanis történt, hogy a hatóság a pesti izr. hitközség által választott előjárók helyébe a hitközség megkérdezése nélkül más előjárókat *nevezett ki*. Ez ellen szólalt fel Mezei említett „Autonómiánk“ című cikkében a tőle már akkor megszokott elmeállással. Mindenekelőtt konstatálja, hogy 1850-ig a vármegyei és városi hatóságok keveset, s legalább rendszeresen nem avatkoztak az izraelita hitközségek dolgaiba, ha csak belső pártszakadások következtében egyik, vagy másik békétlen hitkonunk által fel nem szólítottak és csak annyiban, amennyiben ez uton egyik vagy másik megkeresőt kedvezésben részesíthettek . . . Nincs-e, s nem volt-e a birodalomban — kérde — szabad vallásgyakorlatunk? S a vallásgyakorlat nem kíván-e imaházat, tisztviselőivel, kezelőivel? Nem kíván-e istentiszteleti rendet, s ennek fentartásával megbízott hivatal-

nokokat? Szóval, nem kíván-e a szabad vallásgyakorlat statumot és előljáróságot? S lehet-e a kormány szándékában szabad vallásgyakorlatunkat, önkormányzatunkat korlátozni? S lehet-e a kormánynak szándéka vallási dolgainkban ősei törvényeink mellőzésével intézkedni? ... Így nyilatkozott Mezei 26 éves korában s akkor bizony nem gondolt arra, hogy önkormányzati szervezetünk, autonómiánk 80 éves korában sem lesz még törvénybe foglalva, *hisz hitközségi állapotaink most, sajnos, még ziláltabbak, mint 50—60 évvel ezelőtt!*

A Mezei érdemeit méltató Egyenlőségbeli cikk életrajzi adataiban egy akkor híressé vált „A hitehagyott” című beszélyéről is tesz említést, mely az „Izr. Magyar Egylet” által kiadott és Mezei által szerkesztett Évkönyvben látott napvilágot. E beszélyben Mezei a szintén Sátoraljaujhelyen 1815-ben szegény zsidó szülőktől született Engel József kitűnő magyar szobrász, a Széchenyi-szobor híres megalkotójának életéből mond el egy nagyon érdekes, megtörtént dolgot. A múlt század negyvenes éveiben Engel Londonban dolgozott. 1846-ban az angol királyi pár megbízásából Rómába ment, hogy ott első életnagyságu csoportját márványban elkészítse. Itt, a katolikus világvárosban azon kezdett töprekedni, hagyja-e el hitét, vagy sem? S midőn soká afelől gondolkozott, hogy mitevő legyen, egyszer borzasztó, egész életére kiható álmodta látott. *Azt álmodta ugyanis, hogy kikeresztelkedett*, s mint hitehagyott Sátoraljaujhelyre jött öreg özvegy anyja látogatására. Itthon persze senki sem sejtí, hogy a híres művész elszakadt ősei vallásától. Szombaton anyjával a templomba megy. Mártírt kap. (Engel 15—16 éves korában pozsonyi bachur volt.) Most fájdalmas, egész lényét megrázkódtató lelki kín mardossa őt. Ha elfogadja a meghívást a tórához, akkor keresztény létére hogy dicsérheti Istent a nagy nyilván keresztény létére mint dicsérheti Istent a nagy nyilvánvallomást tesz, s kijelenti, hogy nem mehet fel a tórához, akkor agyonsujtja öreg anyját, akit imádott. Így küzd ő bensejében, nem tudja magát elhatározni. Ekkor hirtelen felébred álmából. Nehéz kő esik le a szivéről s nyomban szentül fogadja, hogy holtig nem pártol el hitétől. Mezeinek e beszélye, mely akkor az „Allgemeine Zeitung des Judenthums” melléklapjában, a Jüdisches Volksblattban is német fordításban megjelent, sok fiatal ingadozó hitsorsost jobb utra térített.

Knopfler Sándor.

Vérszegénység, idegesség, étvágytalanság

gyógyítására és gyenge gyermekek, valamint felnőttek, sápkóros fiatal leányok erősítésére a legkitűnőbb készítmény a **KRIEGER-féle**

TOKAJI CHINA VASBOR.

Valódi 5 puttonos tokaji borból készült, nagyon kellemes ízű. Hatása biztos.

Kis üveg ára 3,50 K, nagy üveg 6,60 K, a gyógyszertárakban. — Postai szétküldés naponta utávétellel vagy a pénz előzetes beküldése után.

KRIEGER gyógyszertár
Budapest, Kálvin-tér.

Előfizetési felhívás! Azokat a tisztelt előfizetőinket, akiknek előfizetése 1916. évi január hó 1-én lejárt, tisztelettel felkérjük, sziveskednének előfizetésüket megújítani, különben a lapot, sajnálatunkra, részükre beszüntetni leszünk kénytelenek. *A kiadóhivatal.*

Glosszák a hétről.

□ A *Tiszántul* c. lap dec. 25-iki számában olvasok egy cikket. Az *adyakról*. Abba a harcba avatkozik bele, ami Ady Endre és Rákosi Jenő között hónapok óta dul. Aki a cikket írja, *Tiszántuli* álnév alatt teszi ezt, követvén Rákosi Jenőt, aki mint *Dunántuli* csatáz. Tiszántulit azonban egyenesen megkérném, hogy ne szégyellje kiírni a nevét, írása, ha tele is van gonosz tendenciákkal, oly becsületesen ismeri a tárgykört, amelyhez hozzászól, hogy valóságos kivétel a mi polémikus irodalmunkban, ahol divat az ellenfél írásait nem ismerni, s úgy véleményyt mondani róluk és támadni őket. Tiszántuli mindent tud Ady költészetéről, személyéről, esetleg tulsokat környezetéről, még olyat is, ami nyilván nem igaz, de szép tőle, hogy tudja. Tiszántuli például nyugodtan leírja ezt:

„— Hová lett a forradalom? — kérdezte egy hívő Fenyő Miksától, a Nyugat diabolus rotaejától.

— Hagyjuk kérem ezt. A fő az, hogy egy jólmenő könyvkereskedést csináltunk s jó üzleteket eszeltünk ki. Erre való a forradalom.”

Bennünket csak annyiban érdekel ez, hogy Tiszántuli a zsidó üzletszerűséget akarja e sorokkal jellemezni Fenyő Miksában. Ha azt mondta volna, hogy Fenyő Miksa zsidó, vagy ilyesmit, esetleg elhittük volna neki. De hogy Fenyő Miksa azt mondta, amit Tiszántuli a szájába ad, nem hiszszük el, sőt Tiszántuli sem hiszi el.

Az egészszel pedig mi csak azért foglalkozunk, mert a cikkben ez a passzus is foglaltatik:

„A fertőzés itt történt meg, s a zsidóságnak a haladással szemben makacs és dühös ellenállást tanúsító töredéke s a talentumával nemzeti érzésekben alig fürdött ifju egymásra találtak. Ez adta meg az alaphangot, a színt és tartalmat Ady Endre későbbi verseinek, egy elmaradt, visszafejlődött, hazátlanul bolygó s hazát nem találó (mert semmihez se alkalmazkodó) korcsfaj átadta átkos örökségét egy már-már nemzeti eszmék termékenyítő hatása alá jutott gyöngye, degenerált fajtának. Ez a Vér és Arany keletkezése, elemei keletiek, semmi közük a nyugat-hoz, hiszen nyomtalanul tüntek el ott a nagy szellemi oceánban. Szülője a jiddisch szomorú, pusztuló világa, új, még szomorubb életre kelve egy magyarban. A nemzetietlenség így jelentkezik időnkint, mint a termékietlenség tünete, akkor, mikor az egész világon a nemzeti eszme ujjaszületett. A „bélyeges sereg”-gel megy, vallja be ő maga a Vér és Arany című kötetében, nem, mint a másik, az igazi költő, a magyar: a vitézekkel, „aranyos leventék”-kel.”

Ez a néhány sor azt a látszatot kelti, mintha Ady Endre voltaképen az orthodox zsidóságban gyökerelnék. Mi hajlandók vagyunk belemenni abba, hogy Ady el van zsidósodva, de valószínűnek tartjuk, hogy nem az orthodox, hanem a neológ zsidóságba

olvadt bele. Persze ez sem egészen biztos. De miután Szász Zoltánnal már megtörtént, hogy belesett a zsidóságba, megtörténhetik Ady Endrével is. Cserébe kap a kereszténység tőlünk egypár zsidó zszurnalisztát, aki minden karácsonykor úgy ír, mintha meghívott vendégként lett volna jelen Jézus keresztelőjén. Pedig tévedés, ezek az urak ott is mint izraelita riporterek voltak jelen, s csak ezért nem lehetett őket eltávolítani.

Ezek után nem mondhatja rólunk senki, hogy minden zsidót egyformán szeretünk, s hogy ahol egy görbe orrot látunk, oda mindjárt pajzszal a kezünkben rohanunk.

*

Az Uj Nemzedékben p. s. jegyü író döbbenve van. Ettől van döbbenve:

„A magyarországi zsidóságnak kulturailag nyers része már most is észrevehetőleg befolyása alatt áll oly tétova eszméknek, amelyek nem a történeti magyar zsidóság politikai észjárásának tövéből fakadtak, de nem azonosak ama zionista kimérésekkel sem, amelyekkel Henry Hirsch báró s mások akarták hullámszóba hozni a zsidó politikai öntudatot. Az eddig nem asszimilált s talán már többé nem is asszimilálható zsidó rétegek, amelyek ma már számottevő intellektuális képvisellel bírnak, kezdenek úgy viselkedni, mintha szüknek éreznék Makedóniát s mintha nem vállalnának többé közösséget a magyar történelem nagy posztulátumaival. Három-négy évvel ezelőtt a Cahan Nison dr. budapesti ügyvéd kezdeményezésére már kísérlet történt a magyarországi zsidó nemzetiségi párt megalakítására. Ezt a nyílt szervezkedést akkor a Sándor-utcai országházban tartott nagygyűlésen csak a munkapárt tekintélyes zsidó képviselőinek megjelenése és kapacitációja akadályozta meg. Cahan Nisonék törekvése azonban ezzel el nem aludt, s most, ha kívülről jelet vagy biztatást kapnak önálló szervezkedésre, nem kell nagy fantázia annak belátásához, hogy minő bomlasztó tendenciákként tornyosulnak majd ama nagy célok elé, amelyeket a magyar nemzeti egységes társadalom megteremtése miatt akarunk megvalósítani.“

Nachum Goldmann lengyel-zsidó agitációja kapcsán íródik ez. S több tévelyt foglal magában. Például azt a tévelyt, hogy Henryt ipszilonnal kell írni. Dehogy. Csak egyszerű *i* betűvel, így: Henri és azt a tévelyt is, hogy Henri Hirsch bárónak valami köze is volna a cionizmushoz. Jobb soruk lenne a világ szegényeinek, ha Henri Hirsch báró olyan hosszú életű lett volna, hogy a cionizmust (és nem zionizmust) megérte volna. Azt sem kell elfeledni, hogy a bárót nem Henrinek, hanem Mór-nak hívták. Továbbá az is tévely, hogy a nem-asszimilálható zsidó rétegek számottevő intellektuális képvisellel bírnak, s nem azonosítják magukat a magyar történelem nagy posztulátumaival. Ez, persze, gyönyörűen hangzik, de

azok a zsidó rétegek azt se tudják mi az: *posztulátum*, tehát bátran azonosíthatják magukat vele. Másrészt én, aki tudom mi az a posztulátum, nem is sejtem, mik a magyar történelem nagy posztulátumai, s nyíltan kijelentem, hogy egész biztosan nem azonosítom magamat azokkal a posztulátumokkal, amiket p. s. a magyar történelem nagy posztulátumainak tart. Szó sincs róla, hogy azonosítanám, sőt remélem, hogy sokan leszünk ilyenek s a magyarságnak nagyobb hasznára válunk majd, mint azok, akik halálra döbbennek Goldmann Nachumtól és szegény Cahan Nisontól, ki most oly becsülettel katonáskodik Magyarorszáért, mintha soha zsidó királyságot alapítani nem akart volna. Őszinte szívből kívánom, hogy soha a magyar nemzeti egységes társadalom megteremtésének nagyobb akadálya ne legyen, mint az a tornyosulás, amit a lengyelzsidók fognak tornyosítani ellene.

*

Marco mester, ugyancsak az Uj Nemzedékben, furcsa mester. A magyar zsidóság tiltakozását várja a külön zsidó dicsőség ellen, amely a zsidó aranykönyvben akar megnyilvánulni. Érvelése, hogy a debreceni kálvinistáknak sincs extra aranykönyvük. Igaza van. De a debreceni kálvinisták kötelességteljesítését senkise vonta soha kétségbe. Ellenben a háboru eleje óta egyéb sem történik bizonyos részről, mint az, hogy a zsidó kötelességtudását letagadják s ezen az alapon a zsidót gyalázzák. Ezért és semmi egyébért, jegyződött fel külön a zsidók részvétele a háboruban. Tulzásokra természetesen itt sem volna szükség, de ha egyszer a lavina megindul, nem lehet rossz néven venni, ha itt-ott a földet fel is turja kissé. Nincs szó zsidó tulsulyról, dehogyan van! De azt a kevés sulyt, amit a zsidók valóban képviselnek, azt *ne* akarják zsebredugni, s már rendben vagyunk. És ne irjanak ilyeneket:

„— Az itthoni tevékenységben sem láthatunk zsidó tulsulyt annál kevésbbé, mert ez azt jelentené, hogy aránytalanul többen tevékenykednek zsidók itthon s így ezen a vonalon a külön zsidó aranykönyvet . . . sehogy sem tudjuk megérteni.“

Hát igen, ez csupa feltételes mód és ártatlan incselgés. De minek ez? Ha Marco mester hetvenöt éves volna, vagy tizenhat, avagyha a harctérről írná e sorait, értenők. Azonban ez esetek egyike sem áll. Ne tessék tessékelni a többieket; ne tessék. Mások dolga ez.

Én, és van talán még néhány ilyen itthonmaradott, restelnék leírni egyetlen olyan mondatot, aminek csak távolról, csak burkoltan is, az volna az értelme, hogy valaki más menjen *oda*, ahol én nem vagyok.

Ah, be rosszul megy szegény pesti zsidónak, aki mind többször kénytelen magát magyar urnak érezni, amely érzés azelőtt uri magyarok közt jobban el vala terjedve.

A háboru körül.

•••

Wertheimer főhadnagy.

Wertheimer Béla, tart. főhadnagy, a Magyar Le-számitoló- és Pénzváltó Bank tisztviselője, a 33. népföl-kelő gyalogezred parancsnokának, *Fehér Imre* ezredes-nek segédtisztje. Wertheimer főhadnagynak, a déli harc-téren tanusított vitéz és önfeláldozó magatartásáról szól az itt következő és dokumentum erejével ható levele az ezredesnek, melyet Wertheimer Manó dr. fővárosi ügy-védhez, a főhadnagy testvérbátyjához intézett. Werthei-mer Manó dr. *Vér Mátyás* írói néven az irodalomban előnyösen ismert novellista és szépirod. és az ő műveiről, melyeket a harctéren olvasott, szól levele első részében *Fehér ezredes*. A levél ez:

Igen tisztelt Doktor ur!

Igen örülök, hogy Bélának alkalmat adhattam az ön darabja premierjében gyönyörködhetni. Higyje el, nem tuloztam a multkor, midőn irtam, hogy harci szünetekben sokszor szerzett nekem Béla általi örö-met, hogy az ön remek műveiből egyet-mást fölolv-a-sott. Néha tárgyaltuk együtt az ön által oly ügyesen megoldott problémát, de mindig meghajoltunk böl-cselkedése előtt. Úgyesebb, finomabb megoldás el sem képzelhető.

De most áttérek Bélára! Még a másik ezredem-nél, mielőtt még ezredparancsnok lettem, már akkor megmondtam Bélának, hogy magam mellé veszem. Ezredparancsnoki kinevezésem után nagynehezen si-került őt előbbeni állásából elhozni, mert a tábornoka nem akarta elbocsátani, mivel, az ő mondása szerint, nem nélkülözhetette.

Béla erélyes kérésére, hogy ő a frontra akar menni, végre kivitte, hogy előbbeni állásából fölmen-tették.

Én, ismerve az ő jó tulajdonait és személyem-hezi ragaszkodását, magamhoz vettem, mint ezred-segédtisztet.

Évekkel ezelőtt magam is sokáig voltam Regi-ments-Adjutant, tudom, hogy mily fontos ez az állás, főképp a tisztikarra nézve. Azért esett választásom az én kedves Bélámra, ismerve az ő szorgalmát, te-hetségét és finom tapintatát.

Hívja el, kedves Doktor ur, büszke lehet fivé-rére. Ő minden tekintetben bevált.

Megtanult privát szorgalomból lovagolni, pedig ez, tekintetbe véve, hogy mindig irodában ülő ember volt, nem csekélység. Schneidig, merész lovas lett belőle.

Csodálatos, mily gyorsan beletalálta magát ne-héz állásába. Mindig a legnagyobb és legfinomabb tapintattal intézi el a legnehezebb ügyeket. A tisztikar, mint az én jó szellememet, rajongásig szereti.

Éppen úgy sikerült neki az összes magas elől-járónk elismerését kivívni.

Hogy én mennyire szeretem, tisztelem és becsü-löm, azt felesleges leírni, mert az ugyis magától ér-tetendő.

Azt hiszem, elmesélte a fáradságos bolyongá-sunkat. Sokat fáradt szegény. Nagyon sokat, mert bizony néha emberfeletti munkát végeztünk! Midőn a csapataink ledőltek pihenni, az ezredsegédtiszt munkája akkor kezdődött. Kidolgozni az általam ki-adott parancsot. Nem volt könnyű munka. Sokszor szabad ég alatt, ólmos, hideg időben, egy rossz gyer-tyafénynél. De ment minden, mint a karikacsapás. Béla mindig büszke volt reá, hogy az ő munkája korrekt volt.

Ellenség előtti magatartásáról nem mondhatok mást, mint hogy magát mindig bátran viselte. Nem félt ő soha semmitől. Két epizódot mondok el:

A belgrádi csata második éjszakáján egy elha-gyatott tüzérségi fedezékben huzzuk meg magunkat éjszakára, a szerbek szakadatlanul ágyuztak. A nagy fáradságtól kimerülve, az óriási lövöldözés dacára elaludtunk. Ugy éjfél tájban egy szerb gránát éppen a mi fedezékünkbe vágott be, én azt hittem, hogy az egész fedezék szétomlik, kiugrottam és Béla? Ő aludt nyugodtan tovább.

Előnyomulásunk alkalmával D... K....-ra érkezett a törzsszem egy zászlóaljjal, a többi csa-patok szétszórva a közelfekvő községekbe. Mi már akkor a B... német ezredes pa-rancsnoksága alatt álltunk. Este vártuk a parancsot a másnapi előnyomulásra. Nem jött. Vá-runk éjjelig! Semmi. Telefon-összeköttetésünk nem volt. Legnagyobb izgalom, hogy mi lesz másnap? Óriási a felelősség, tekintve, hogy az ellenséges csa-patok mind közelünkben ólalkodtak s egy egész erős dandárnak a sorsa volt a kezünkbe letéve. A huszár-jaim, kiket elküldtem az összeköttetést megkeresni, nem jöttek vissza.

Ekkor Béla, mint hűséges Regiments-Adjutant, jelentkezik saját jószántából, hogy ő elmegy az ősz-szeköttetést megszerezni és ha török-szakad, a pa-rancsokat elhozza! Képzeld el, kérem, ismeretlen te-repen, járatlan hegyi utakon, szétszórt ellenséges csapatok között éjjel esőben lovagolni. Mindössze egy kísérője volt, az ő hűséges huszára! Elmentek!

Hogy mily hosszú volt nekem az a néhány óra, mig oda volt, felesleges mondanom. Elég az hozzá, hogy bátraké a szerencse. Szerencsésen visszajött és elhozta a parancsot.

Ezen bátor tettéért fölterjesztettem egy magas kitüntetésre, mit, remélek, hamarosan meg fog kapni.

Különben most már, legyenek egészen megnyu-godva, a kalandozásnak egyelőre vége és jelenleg csendes Étapp-szolgálatot teljesítünk.

..... a 15/12.

hive

Fehér, ezredes.

Klein zászlós.

Klein Artur 22 éves tart. zászlós egy cs. és kir.

vadászzászlóaljjában. — Klein Salamon aranyos-maróti lakos fia, akinek másik két fia is a harctéren küzd, mind a kettő kitüntette, — miután hónapokig küzdött az orosz fronton, a harmadik isonzói offenzívánál a Monte San Michele északi lejtőjének legfontosabb pontját tartotta csapatával megszállva. A napokig tartó „dobpergésszerű“ ágyutüzben az ellenség ismételt előretöréseit visszaverte, hősiiesen tartotta helyét. Napokig dühöngött elkeseredettséggel a csata. Tisztársai eles-vén és megsebesülvén, ő pedig lázas állapota dacára tovább marad helyén. Nov. 13-án, az ellenség hatodik támadása után, mindannyiszor a legrettenetesebb tüzér-ségi előkészítés után, benyomult árkaikba és ezzel kö-rülzárással fenyegetett egy nagy frontrészt. Be sem várva még a parancsot Klein összegyűjti a megmaradt legénységet, egymaga kirohan. „Hurrá“ kiáltására-köve-tik derék vadászai és a tizszeres ellenséget, annak leg-hevesebb géppuskatüze és kézigránát dobásai dacára, kiveri e legfontosabb helyről és mikor haslövéstől ta-lálva, elesik, bátorítva a lankadókat, sikerül végleg bir-tokukban tartani a pozíciót. Az arany vitézségi érmet a kremsi csász. és kir. tartalék-kórházban, ahol has- és gerincvelő-lövésrel rettenetes fájdalmak között feküdt

a délnyugoti parancsnokság külön futárja hozta és Hauninger altábornagy v. Stahl dr. Bezirkshauptmann, dr. Münch orvos, dr. Mährer főrabbi és a megtört szülők jelenlétében tüzte fel megható szavak kíséretében a hős mellére. 6 heti legodaadóbb ápolás dacára a hős meghalt. Temetése, amelyen a tisztikar Hauninger altábornagy, Porges vezérőrnagy vezetése alatt, a városi képviselőtestület, a hitközség Sachs elnök élén jelent meg, Kremsben folyt le. Az egyházi szertartást Katz főkantoreneke vezette be, amely után dr. Mährer főrabbi bucsúztatta a hős magyar zsidó tisztet. Végleges nyugovóhelyére dec. 30-án helyezték őt az aranyosmaróti izr. sírkertben.

Held Jakab.

Held Jakab hadapród az olasz harctéren az aranyérmét nyerte el vitéz magatartásáért. Junius 7-én az Isonzó keleti partján, a Sagrado-hid mindkét oldalán elterülő állásainkat oly hevesen lőtte az ellenséges gyalogság, géppuskaosztag és tüzérség, hogy az olaszoknak sikerült drótsövényeink elé kuszni és már szétrombolásukhoz is hozzákezdtek. Held hadapród ekkor a pusztító tüzelés ellenére szakaszával az addig csupán egyes figyelő örök által megszállt előállításainkba hatolt és a támadást visszaverte. A következő napon a század ellenséges tulerő elől átmenetileg kénytelen volt visszavonulni. Held az utolsó volt a visszavonulásnál. Harmadnapra rá sikerült az ellenségnek a Sagrado-hidtól északra 700 lépésnyire egy hadihidon átkelni. A hadapród szakaszával most tüzelni kezdett az ellenségre, oly szép sikerrel, hogy tüzérségünk szabatos munkáján kívül különösen az ő nagyszerű közreműködésének volt az az eredménye, hogy a már átkelt olasz századokat megsemmisítettük és a megmaradt száznál több közlegényt és egy tisztet elfogtuk.

Két-testvér.

A Vöröskereszt hivatalos jelentése szerint Krausz Emil, a szabadkai nyolcvanhatodik gyalogezred hadnagya, a Doberdo fensikján hősi halált halt. Krausz Emil, mint a szabadkai tüzérezred tisztje, csaknem hat hónap óta harcolt a Állta a rettenetes ágyutüzet, résztvett a legvéresebb ellentámadásokban, s most néhány napja egy gránát-szilánk halálra zúzta a bátor katonát. Fiatal, aktív katona volt Krausz Emil. Az idén került csak ki a Ludovikából. Onnan Szabadkára, a nyolcvanhatosokhoz helyezték. Itt azután érdekes körülmények között rövidesen a harctérre kéredzkedett. Az akkor alakult marsbataillonnak Krausz József főhadnagynak, Krausz Emil hadnagy bátyja volt a parancsnok. Krausz hadnagy a bátyjával együtt akart a harctérre kerülni.

A harctérre tényleg együtt érkeztek. A ágyuzengése közben néha elbeszélgetett a két testvér s mikor jött a nehéz munka, bizony megkapta a parancsot a fiatal hadnagy is. A bátyja küldte. Ellentámadásról szólt. És a hadnagy vitte a katonáit, amint bátyja parancsolta. Azután elesett.

Az első jelentés, amit az öccséről a bátyja az ezredparancsnoksághoz intézett, ez volt: — Hadnagy Krausz századparancsnok elesett.

„Klein papa“

Gránátok és shrapnellek pusztító ropogásába vegyült e két szó, valahányszor Klein Márton honvédfőszámvevő törzsőrmester végigment a lövészárkok sorában és munka közben a honvédek a legkedvesebb munitiókat, a heti és hónapi zsoldfizetéseket nyomta a zsebébe. Valóságos gondviselője a legénységnek az ilyen emberséges öreg katona, de a tiszték sem akarják, maguk mellől távolabb tudni a gyakorlattal bíró törzsőrmestereket. Klein papát 12 és fél hónapig el nem engedték maguk mellől. S hogy ugyancsak ifju tűz ég „Klein papa“ ereiben, arra tanu a koronás ezüst érdemkereszt a vitézségi cím szalagján, amelyet Őfelsége Klein Márton honvéd főszámvevőnek adományozott. (2213/915. kabinetirodai szám.) Korcsinában (Galicia) a legnagyobb gránáttüzbe került. Az egész falu szét volt már löve, s azon ház, amelyben fedezéket keresett, petróleummal telt hordókkal volt megrakva. Házatlan kérlelte a ház ura, hogy vesse le a katonaruhát s öltön kaftánt, mert az oroszok így elfogják, Klein hallani sem akart erről s hűségesen kitartván, sikerült visszajutnia csapatához. Gradovicén Savoy Béla gazdatisztet 5 lépésre tőle vitte el a gránát, s haltak meg vagy öten még körülötte, miközben kötelességét teljesítette. Az orosz harctérről mint elismert katonát a kitűnő szakgyakorlattal bíró törzsőrmestert átvezényelték az olasz harctérre is. Mig csak ki nem dőlt teljesen, becsülettel maradt a lövészárkok népének gondviselője, s 12½ hónap után most jött haza Kispestre.

Magyar zsidó családok.

Schlésinger Ármin komáromi polgárnak hat fia harcol a különböző csatatereken. Közülük egy főhadnagy, a többi öt altiszt. Kettőt közülök most tüntetett ki a hadvezetőség, mely alkalomból a hősök apját egész Komáromból és környékéről számosan üdvözölték.

Biharmegyének Bihar nevű községéből, a 11 tagból álló zsidó hitközség javarésze bevonult és pedig névszerint: Grosz Zsigmond, aki 3 apró gyerekkel hagyta ott a feleségét. Benedek István és Jenő, Blau József, Friedman Sándor, aki már 2-szer megsebesült, Goldstein Sándor és Adolf mindkettő az olasz harctéren, Weisz Ödön kulturmérnök és Schönfeld Ferenc szabó.

A hadikölcsönjegyzés terén is tehetségükön felül teljesítették kötelességüket Mandel Jenő 20.000 koronát jegyzett a 3-ik hadikölcsönre. De nem felejtették el a zsidóság iránt tartozó kötelességüket sem, amikor a galíciai és a felvidéki menekülő, mindenükből kifosztott zsidó testvéreink csapatostól lepték meg a hitközséget. Volt rá eset, hogy egy család 4—5 idegent látott szombaton vendégül.

Özv. Weinberger Mórné budapesti lakos 10 gyermek anyja, kik közül 6 fiu. Mind a hat katona. Legidősebb fia, dr. Vadász Pál újpesti ügyvéd, Zomborban végzi a tisztiskolát, 40 éves. 2. Vilmos, főv. iskolaigazgató, b) oszt. népfölkelő, 39 éves. 3. Samu, pék, mint szanitéc volt a harctéren, most Bécsben kórházi szolgálatot teljesít, 37 éves. 4. Ödön, pék, a 24. vadász-zászlóalj póttartalékosa Przemysl eleste óta eltűnt, 30 éves. 5. József, az aradi szintársulat tagja dec. 15-én vonult be, 27 éves. 6. Ferenc, a Wiener Bankverein tisztviselője, a 17. honvédgyalog-

Nemzetközi Halottszállítási Iroda
Temetkezési Intézetek Egyesülése

Budapesti iroda: Ulloi-ut 14, I. em. 1. ••••• Telefon: József 32-12.

Exhumálásokat, halottszállításokat gyorsan, gondosan méltányos feltételek mellett lebonyolít. A bel- és külföld minden helyén vannak tagjai a megbízások eredményes végrehajtására.

ezred zászlósa, másodszor van az orosz fronton. Első alkalommal térdlövést kapott, melyből idehaza kigyógyult, 25 éves. Két veje közül Gerber Aladár, a Gál és Neumayer cég tisztviselője, Volhyniában hősi halált halt. Háromszor viaskodott az orosz harc vonalon. Első alkalommal szuronyrohamban sebesült meg, másodizben lábának három ujjja fagyott le, míg harmadszor, szegény, tüdőlövéstől elvérzett, fiatal, boldogtalan özvegyének kimondhatatlan keservére. 36 éves volt. Másik veje, Kardos Samu főv. h. igazgató, b) osztályu népfölkelő, 44 éves.

Róth Mór, kőtelki kereskedőnek két fia vonult a háboruba. András, tizedes, 23 éves pesti kereskedősegéd és Ferenc. Mind a kettő a 29. honvédgyalogezred 4. századánál szolgált. András 1914 szept. 17-én megsebesült és mialatt a kórházban feküdt, képezték ki az öccsét katonának. Ferencet beosztották a menetszázadba és András, noha még fel sem gyógyult, önként jelentkezett, hogy az öccsével együtt mehessen. 1915 szept. 11-én Dubno mellett egy gránát megölte Ferencet. A csataterén András temette el. Szept. 14-én őt is elérte a végzet. Egy dum-dum golyó a lábszárát szétroncsolta. Az Andrassy-ut 71. sz. alatt levő hadikórházban ápolják.

Szabó Henrik, debreceni kereskedőnek három fia katona; az egyik Szabó Pál, a kárpáti harcokban elesett, a másik, Elek, az olasz harctéren van. A harmadik fiút, Pétert most sorozták be katonának. Szabó Elek zászlós a 29. gyalogezredben, egy olaszok által megszállt faluban levegőbe röpitett egy fűrészmalmot, miért a II. o. vitézségi éremre terjesztették fel.

Ehrlich Sándornak (Tiszaroff) három fia és két veje teljesítenek katonai szolgálatot. Károly zászlós, aki önként jelentkezett, a szerbiai első hadjáratban résztvett, Béla az északi harctéren és Mihály Prágában egyéves önkéntes, 18 éves. Hoffmann Alfréd veje a mozgósítás óta az északi harctéren van és már a Signum Laudissal lett kitüntetve. Fülöp Vilmos a másik vő.

Kitüntetések.

Korányi Dezső budapesti ügyvédjelöltet, a 3. honvéd gyalogezred kadettjét, az ellenség előtt tanusított vitéz és bátor magatartásáért a nagy ezüst vitézségi éremmel tüntették ki és zászlóssá léptették elő. Az olasz fronton, a harmadik isonzói csatában a legnagyobb gránáttűzben Korányi megsebesült bajtársait legényeivel a kötőhelyre vitte s megcsappant létszámu szakaszával több, tulerőben levő ellenséges támadást vert vissza.

Öfelsége a király Ranschburg Sándor aradi kereskedő, népfölkelő főhadnagynak az ellenség előtt tanusított vitéz magatartásáért a signum laudist adományozta.

Ferenc Szalvátor főherceg, a Vöröskereszt védnök-helyettese, Rosenfeld Nándor, a szegedi közuti vasut részvénytársaság igazgatójának a háboru alatt a katonai egészségügy körül szerzett kiváló érdemei elismeréséül a Vöröskereszt hadiékítményes II. osztályu diszjelvényét díjmentesen adományozta. Rosenfeld igazgató, a háboru kezdete óta állandóan nagyszámu villamos kocsi tart a sebesült katonák rendelkezésére.

Dembitz Gyula népfölkelő főhadnagyot, a cs. és kir. 4. sz. tábori szállításvezetőségénél „a hadiforgalom terén kifejtett kitünő szolgálataiért” a király legfelsőbb dicsérő elismeréssel (signum laudis) tüntette ki.

A király Acél Ferencet, a Szurmay-hadseregcsoport alállatorvosát, Auszterlitz Sándor kaposvári lakos

fiát, az ellenséggel szemben tanusított kötelességü szolgálatai elismeréséül az arany érdemkeresztel tüntette ki és azt a vitézségi érem szalagján adományozta neki.

A király elrendelte, hogy csepregi Schapringer Zsigmond dr. 29. népf. gyalogezrednél beosztott 19. hgye. tart. főhadnagynak legfelsőbb dicsérő elismerése tudtul adassék.

Öfelsége a király megparancsolta, hogy az ellenséggel szemben tanusított vitéz magatartásáért legfelsőbb dicsérő elismerése Zucker Viktor 34. gyalogezredbeli tartalékos hadnagygyal közöltessék.

Geiszler Sándor, Geiszler János körmendi nagykereskedő gyámfia, a 16. varasdi ezred káplárja, a harctéren az ezüst vitézségi éremet kapta. Kitüntetésének történetét így írta le: „Ápr. 30-án az orosz harctéren egy falut kellett elfoglalni. Erős ágyutüzelés indult, amely 3 napig tartott, hogy így előkészítsék a rohamot. A falu előtt nagy fák és bokrok álltak, ezek előtt drótsövények, úgy d. u. 4 órakor parancsnokunk felszólított bennünket, hogy ki merné megnézni, vajjon vannak-e még az előttünk levő sáncokban oroszok. Nap-pali vállalkozásról lévén szó, a fiuk egymásra néztek. Én minden habozás nélkül jelentkeztem és nyomban megkezdtem hasoncsuszva elég veszélyes utamat. Szerencsésen egy fedezékbe értem, de nyomban egy 15—20 fegyverből ösztüzet hallok. Kinézek, hát úgy 15 lépésnyire tölem, egy más irányból odalopódzott katonánkat lötték le az oroszok. A látottakat feljegyezve és folytonos ellenséges tüzelésnek kitéve, jelentésemet szerencsésen átadtam parancsnokomnak.

Munk Mór budapesti cipésmesternek négy fia küzd a harctéren. Andor járásbírósi jegyző, negyvenegyéves, őrmester a 60. közös gyalogezrednél. Przemysl első ostroma alatt első osztályu nagy ezüst vitézségi éremmel tüntették ki. Przemysl elestekor orosz fogságba került. Jenő harmincötéves décorateur, káplár a 60. közös gyalogezredben. Orosz-Lengyelországban sebesülten fogságba került. Arnold harminchéteves, hivatalnok, számvivő őrmester a 10. honvédgyalogezredben. A fronton van. Sándor harmincéves, hivatalnok, őrmester a 60-ik közös gyalogezredben. A háboru kezdete óta a fronton van és a koronás ezüst érdemkeresztel tüntették ki, a vitézségi érem szalagján.

A király Fischhoff Leó nagyszentmiklósi tekintélyes kereskedőnek az ellenséggel szemben különösen kötelességü szolgálatainak elismeréséül a koronás ezüst érdemkeresztet a vitézségi érem szalagján adományozta.

Fischer Oszkár, a Kossuth Lajos-utcai Gaedickebankház cégvezetője, ki a német hadseregben szolgált és ütközet közben megsebesült, hősi és vitéz magatartásáért a vas-keresztet kapta.

Tauszig Imre önkéntes káplár, az ellenség előtt tanusított vitéz tetteiért, ezüst érdemkeresztel lett kitüntetve.

Schulmeister Jenő cs. és kir. őrmester, tiszadorogmai lakosnak, ki az első mozgósítás óta a harctéren működik, ottan szerzett kiváló érdemeiért, a király a koronás ezüst érdemkeresztet a vitézségi érem szalagján adományozta.

Magyar zsidók! Jegyezzétek föl az Egyenlőség számára fiaitok hőstetteit!

„KEGYELET” exhumálási és hazaszállítási vállalat. Budapest, Andrassy - ut 13, I. 1. Telephon 53-32. — Eszközi a harctéren elesett hősök exhumálását, hazaszállítását, a szükséges engedély megszerzését.

Mackensen rabbija.

(Az Egyenlőség haditudósítójától.)

— január havában.

Zamosceban találkoztam vele, Lublinban már annyira megbarátkoztunk, hogy névjegyet cseréltünk egymással, s megigértük kölcsönösen, hogy békében majd fölkeressük egymást. Németül úgy beszélt, mint egy porosz generális, a fellépése olyan határozott, biztos, férfias, mint egy gárdatiszté és mikor a galíciai vagy a lengyelországi zsidókról beszélt, a nyomorokról, elnyomottságokról, a szegénységükről, elmaradottságukról, amikor rövid, kicsattanó mondatokban elmondta, hogy majd a német, osztrák, magyar zsidók dolga lesz felszántani ezt a zsidó ugart és bevetni maggal, úgy éreztem, hogy a véleménye nem is nézet, vélemény, javaslat, elv, amiről vitázni lehet, hanem parancsszó, aminek engedelmeskedni muszáj. Nem kell, hanem muszáj. Az amerikai zsidóknak is segíteni kell majd, pénzzel, erkölcsi támogatással, a kormányoknak iskolákat kell építtetni, kultúra kell, mert ezeknek az embereknek még héber kulturájuk sincs sok helyen, hisz a nők legtöbbször az imakönyvet sem tudják olvasni és türhetetlen, hogy a zsidó asszony úgy él itt, mint a here és a férfi előkelőségét, gazdagságát azzal mérik, hogy mennyire tétlen a felesége. Még a lakása, a gyereke tisztaságával sem törődik. Pedig a fajta szép, erős, egészséges, lengyel városok zsidónegyedeiben fejeket lát az ember, amilyent csak üldözött fejedelmek hordanak, a lányaik szépek, mint Hebron rózsái: arcuk, ha megmosdtak, olyan, mint az angol ladyké, a kaftános, csizmás zsidógyerek szeméből okosság sugázik és az indolencia, a dobzse, a nyema panye, a nie poz volim oceánjában az ő munkájuk a meleg áram, az éltető mozgás, a párát, esőt, virágzást vivő folyamat.

— Wir müssen diese Leute kulturell heben — mondta mély basszus hangján és az asztalra ütött, hogy megremegett a lublini ház, amelybe bekvártélyozták.

Német katonák jöttek, feszes vigyázz-ban álltak a rabbi előtt, kérdezték, mikor lesz istentisztelet, röviden, katonásan felelt, a katonák tisztelegtek, elementek, s ő tovább beszélt a lengyel puszták földmivelő zsidójáról, arról, hogy kellene kiirtani az uzorát, mindenféle uzorát, ami ennek a szerencsétlen földnek népét rágja; zsidó revuekról beszélt és arról, hogy ezt a földet, ennek a népét, ennek a problémáit maguk a zsidók sem ismerik, s majd könyveket, brosurákat kell írni róla és Európa kérdésévé kell tenni a hét millió zsidó kérdését, akik Európa keletén egy darab kultur-lehetőséget jelentenek.

A Mackensen rabbija beszélt így, a német katonák feldgrau ruhája volt rajta és ha a kommandóra ment, hogy őexcellenciájának jelentést tegyen, vigyázz-ban álltak a posztok és fejvetéssel tiszteleg-

tek neki Mackensen katonái. akik Gorlicénél, Krasznónál, Ravaruskánál, Lublinnál győztek, s akkortájt Brest-Litowskért csatáztak. A névjegyén ez állt:

Dr. phil. Jakob Sängér

Rabbiner

Berlin 20.

Megkérdeztem, hogyan került Mackensen tábornagy stábjához.

— Őexcellenciájának én vagyok a *második tábori rabbinusa*. Mikor a múlt év decemberében Lodz felé indult meg a mi offenzívánk, kollegám, dr. Léw volt vele. Őexcellenciája vezérkarához volt beosztva dr. Léw, mint tábori rabbinus és nemcsak az volt a feladata, hogy a zsidóvallásu katonák lelki szükségleteit ellássa, hogy istentiszteleteket tartson, s a tábori rabbi egyéb teendőit ellássa. Mackensen tábornagy sokkal szélesebb hatáskörrel ruházta fel őt. A hadsereg, amint hódítva előrehalad, városokat, falvakat hagy maga mögött, melyeknek ezer szükségletük, kívánságuk, sérelmük, óhajuk, esetleg panaszuk van. A *tábornagy sulyt helyez arra*, hogy a német hadsereg, mint a civilizáció hordozója lépjen fel mindenütt és minden emberileg lehetőleg megtegyen abban az irányban, hogy a polgári lakosság kívánságai teljesedjenek, panaszai megvizsgáltassanak és orvosoltassanak. Tudatában lévén annak, hogy Orosz-Lengyelország lakosságának harminchat százaléka zsidó, akiket a békében terrorizáltak, a háboru alatt pedig rágalmaztak és halálra hajszoltak, Őexcellenciája sulyt helyezett arra, hogy ennek a zsidó lakosságnak számos sérelmei orvosoltassanak. Mivel pedig éppen a terror, a rágalmak, az üldöztetés folytán a zsidó lakosság gyanakodva és aggodalommal fogad minden hatóságot — orosz részről az ő számára a hatóság egyenlő volt az üldözővel — a tábori rabbit bizta meg azzal, hogy hadserege és a zsidó lakosság között mintegy összekötő szerv legyen. Az ő tábori rabbija köteles meghallgatni és megvizsgálni a panaszokat, ha valahol sérelmet talál, arról jelentést kell tennie, ha valahol jogos óhajt hall, azt ad referendum kell vennie és a *tábornagy elé kell terjesztenie*. Beutazza a meghódított területet, kihallgatásokat ad ott, ahol nagyobb tömegben zsidók élnek együtt, észleleteiről, tapasztalatairól jelentést tesz és a tábornagy azonnal intézkedik. A zsidó lakosság természetesen sokkal nagyobb bizalommal fordul a rabbihoz, őszinte előtte, feltárja neki az igazságot, ami roppantul fontos, tiszta képet ad a helyzetről, ami megkönnyíti a közigazgatást.

Mackensen rabbija, dr. Jakob Sängér, szünetet tart, elgondolkodik.

— Elődöm, dr. Léw, annyira beletanult a lodzi viszonyokba, annyira ismerték és szerették, hogy a tábornagy ur jobbnak látta, ha ő ott Lodzban, régi

hatáskörében megmarad. Amikor a tizenegyedik hadsereg Gorlicéhez került, Öexcellenciája engem vett maga mellé tábori rabbinak, s azóta én igyekszem ellátni, gyenge erőmhöz képest, dr. Léw hivatalát.

— Fáradságos hivatal — mondtam.

— Meglehetősen. Sokat utazunk, mindig előre-megyünk, s ahogy egy-egy meghódított területen végigmegyünk, felfakad előttünk a sok gennyes seb, amelyet az orosz gazdálkodás ütött a zsidóság testén. Néha szinte zavarban vagyok, annyi dologgal kell a tábornagyot fárasztanom.

— S a tábornagnak van ideje most is ezekkel a dolgokkal foglalkozni?

— *A tábornagnak mindig és mindenre van ideje.* Tegnap, miután kiadta Brest-Litowsk megvételeire a dispoziciókat, fogadott engem és előterjesztésemre azonnal intézkedett, hogy tiz zsidót, *akiket Lubartowban minden alapos ok nélkül letartóztattak,* azonnal bocsássák szabadon. Öexcellenciája sulyt helyez arra, hogy az ő hadserege területén csak igazságos tények történjenek, s nem léphetek elé olyan kis ügyvel, amelyet a legnővobb tárgyilagossággal ne bírálna fölül. A tábornagy ur majd mindennap megszólít és kérdezősködik a dolgok felől, ha erre nincs ideje, mindenkor szívesen veszi jelentéseimet.

— S hogy dolgozik Ön? Hogy jön rá a lakosság panaszaira?

— A dolog roppantul egyszerű. Amint beérkezek egy meghódított vagy felszabadított városba, egy szobát nyitatok magamnak és az ajtóra ráírom kívül, hogy ekkor és ekkor van nálam „Sprechstunde“. A zsidók ezt hamarosan megtudják és jönnek a panaszaiikkal. Ha csak egy dolog is kedvezően intéződik el, annak hirtelre megy, s aztán már tömegesen jönnek az én „klienseim“. Most már különben tudnak az intézményről mindenütt — hihetetlen gyorsan tud meg az itteni zsidóság mindent, ami őt érdekli — s ha valahova beérkezem, jönnek tömegesen minden hirdetés, felszólítás nélkül. Én aztán megmagyarázom nekik, hogy hova kell fordulniuk vagy ha másként nem megy, a tábornagy döntését kérem ki az ügyben. Nála pedig az elnyomottak, szegények, nyomorultak, *üldözöttek ügye mindig meghallgatásra talál . . .*

. . . Másnap reggel láttam a tábornagyot. Frissen, jókedvűen, hihetetlenül fiatalosan sétált végig az utcán és a szemem olyan jószágon mosolygott. Az arcán nem volt semmi abból az oroszlanos nézésből, amilyent a fényképén látni. Biztosan nem Brest-Litowskra, Belgrádra, Monasztirra gondolt, hanem az Izsák Leb ügyére, amiről a tábori rabbija tegnap beszélt neki. Azért mosolygott olyan jószágon . . .

Magyar Lajos.

HIREK.

•••

— **Mezei Mór ünneplése.** Felekezeti közéletünk előtérben álló eseménye e héten Mezei Mór dr.-nak ünneplése abból az alkalomból, hogy munkás és tartalmas életének nyolcvanadik évét betöltötte. A nevezetes fordulónap f. hó 17-én, hétfőn virrad föl, s e napon az egész magyar zsidóság szíve a 80 éves aggastyán felé dobban, aki friss szellemi és testi erőben, értékes lelki tulajdonságai teljes birtokában fogadja majd a jókívánságaikkal és nagyrabecsülésük jeleivel tisztelgő küldöttségek sorát. Az ünneplést rendező szűkebb bizottság azt a sorrendet, amelyben a küldöttségek Mezei Mór dr. elé lakására fölvonulnak, a következőképpen állapította meg: A pesti hitközség előljárósága Adler Lajos vezetésével, a pesti chevra kadisa előljárósága Winterberg Gyula udv. tanácsos vezérlete alatt, a budai hitközség előljárósága Szabolcsi Izidor dr.-ral az élén, a VI. izr. községkerület, amelynek Mezei Mór dr. az elnöke, Székely Ferenc udv. tanácsossal az élén, az izr. községkerületi elnökök várhelyi Rósa Izsó dr. orsz. képviselő vezetésével, az orsz. rabbiképző vezérőlbizottsága és tanári kara Mezey Ferenc dr. kir. tan. vezérőlbizottsági elnökkel az élén. Mint értesülünk, e küldöttségekhez fog csatlakozni Mezei Mór szülőhelyének, Sátorajauhelynek hitközségi deputációja is, amely az ünnepeltnek elhozza a dísztaggá történt megválasztásáról szóló oklevelet.

— **Galíciai árvák.** Deutsch Adolf kosteli, morvaországi magyar származásu rabbi egy igen érdekes akció felé tereli figyelmünket. Közli velünk, hogy Lewin dr., az ősrégi nikolsburgi hitközség magyar származásu rabbi, ki azelőtt Malackán működött, nagy odaadással és sok utánjárással összeállította hivatalos névsorát ama szerencsétlen galíciai árva gyermekeknek, kiknek szülei részben az orosz invázió, részben pedig a meneküléssel járó viszontagságok következtében elhunytak. A lajstrom körülbelül 1000 egy-tizenhat éves ily gyermek nevét sorolja föl, akik tragikusnál tragikusabb körülmények között árvultak el. Az a kérdés: mi történjék ezen magukra hagyott, minden támasz nélkül maradt gyermekekkel? Ki gondoskodik majd eltartásukról, nevelésükről? A galíciai hitközségeknek és tagjaiknak elég a maguk baja, az orosz dúlás viszontagságait ők maguk is nagyon soká fogják kiheverni tudni. Az állam szorosán vett hadi árváknak nem tekintheti őket s a terhét vállalni alig lesz hajlandó. Az erkölcsi feladat megoldása tehát azokra hárul, akiket a gondviselés örökös keze az orosz betörés rémségeitől megóvott, nehogy az értékes gyermekanyag elpusztuljon vagy tértök kezére kerüljön. Lewin dr. az érintett erkölcsi feladat megoldását egy oly árvaház felállításával tervezi, amely ezer gyermek számára szigorú vallás-erkölcsi nevelésen kívül mindama tudnivalókat nyújtana, melyekre ezeknek az életben szükségük lehet. A terv grandiózus és a galíciai zsidóság jövőbeli fejlődésére nézve is mély hatással lehet. Megvalósítása, igaz, óriási összegekbe kerül, de ez a körülmény csak késleltetheti, ellenben fölöslegessé a megoldást nem teheti. Érdekében több elismert osztrák zsidó filantróp és a vezető osztrák felekezeti sajtó máris megkezdte a munkát s ha a jelek nem csalnak, rövidesen a szervezés teendői is megindulhatnak. A magyar zsidóság mindenesetre rokonszenvvel kíséri a mozgalmat; de afelől még nem áll módjában határozni, hogy mit tehet az érdekében.

— **A tulzott liberalizmus is megbosszulja magát.**
 A második háborus karácsony során nem egy oly jelenség merült föl, amelyet zsidó vonatkozásában e helyütt kritika tárgyává tehattünk volna. Szóvá tehattük volna azt a momentumot, hogy a zsidóhitűek bizonyos osztályai még mindig nem látják be annak a furcsa voltát, ami más felekezetek ünnepi szokásainak akceptálásában rejtőzik. Irhattunk volna arról a különös helyzetről, amit az a tény nyújt, hogy a napilapok karácsonyi ünnepi cikkei, dicsőítő énekei jelentékeny részben, sőt feltűnő nagy arányban zsidóhitű írók szolgáltatták. Beszélhettünk volna a zsidóhitűek nagy karácsonyfa-keresletéről, amely az idén nagyobb volt, mint más esztendőben, ami egy bécsi klerikális ujságnak, a Reichspostnak, kedves megrovási kalandra volt kedvező alkalom. Igen bizony, ez a lap megírta, hogy Bécsben az elmúlt karácsonyra csak a nemkeresztények tudtak karácsonyfát szerezni, mert a keresztények nem tudták az árát megfizetni. Meg is mondja szó szerinti: Hát nem lehet ezen segíteni? Hiszen mi, már t. i. a keresztények, nem építünk szukósra sátrakat és nem süttetünk maceszt! Ha mi is élcelni akarnánk, megállapíthatnánk ezzel szemben, hogy a dolog nem egészen így áll. Mert ha a keresztények szukósra nem is építenek sátrakat, maceszt mindazonáltal ők is, már akik, süttetnek, nem ugyan az egyiptomi kivonulás emlékére, hanem azért, mert izlik nekik. Azokat a momentumokat, melyeket mint felekezeti lap szóvá tehattünk volna, tekintettel a tekintetbe veendőkre, az idén tehát nem érintettük. Nem érintettük azért, mert apró kinövések kedvéért, amelyeknek megnyesegetésére békésebb időkben is elég alkalom kínálkozik, nem akarjuk bolygatni a felekezeti békét és a felekezeti egyetértést oly expektorációkkal, amelyeknek félre-magyarozására egyesekben mindig megvan a készség és akad vállalkozó. A tulzott liberalizmusban tetszelgő és a liberalizmus valódi értékét félreismerő vagy nem is ismerő hitfeleinket ebből az okból nem róttuk meg az idén, nem bántottuk, nem kritizáltuk. De egy speciális eset mellett, ami tudomásunkra jutott, még sem mehetünk el hangtalanul. Ebben az esetben már nem zsidóhitűek voltak azok, akik a zsidóhitűek jobbjézését nem részesítették a megillető tiszteletben, hanem egy dominikánus páter volt az, aki zsidó hajlékban nemcsak hogy nem követte a zsidóhitűek ama csoportját, amely az alkalmazkodás dolgában a karácsony majmolásáig törtet előre, hanem, éppen ellenkezőleg, a szeretet ünnepét, a szeretet otthonában csöppet sem liberális, szeretetlen kifakadásokkal vélte megszentelhetőnek. A dolog a pesti hitközségnek egy nagy jótékony intézmény helyiségeiben történt, amelyben sebesült katonák ápolása folyik — zsidó segítséggel. Mivel a sebesült katonák tulnyomó nagy része nem zsidó, természetesen és igen helyesen, karácsonyi ünnepséget is rendeztek a számukra, csakugy, mint a zsidóhitű betegek számára annak idején chanuka-ünnepet. Ez rendjén van így s ez — liberalizmus. De még, itt a példa, ily tiszta liberalizmus is megbosszulhatja magát. A zsidó veztés alatt álló zsidó intézményben rendezett karácsonyi ünnepségen,

ennek a szónoka, az említett dominikánus atya, nemcsak azt a „liberalizmust“ feledte el tudomásul venni, amit a karácsonykodó zsidóhitűek vélnek gyakorolni, hanem azt is, aminek a zsidó hajlékban, zsidó közreműködéssel rendezett karácsonyi ünnepség tényleg tekinthető. Csak ennek a feledékenységnek lehet betudni azt, hogy a dominikánus atya a zsidó intézetben tartott ünnepi beszédében oly kijelentésekre ragadtatta el magát, melyeket dominikánus templom szószékéről előadva is felekezeti türelmetlenségnek minősített volna minden elfogulatlan keresztény hallgató. A beszéd e része oly bántó volt, hogy a kórház orvosi parancsnoka, egy ismert zsidóhitű orvos, nem hagyhatta szó nélkül. Palam et publice, ott az ünnepség színhelyén, kénytelen volt tévedéseit a felebaráti szeretet szellemének mérlegére tenni és igaz értékükre leszállítva kivédeni. A föladat nem volt nehéz, mert a felebaráti szeretetnek az az állandó gyakorlata, amivel a beteg katonának e zsidó intézményben mindenha találkoznak, oly meggyőződésekkel érlelt meg bennük, amelyek téves magyarozatokkal megingatni nem lehet. A tanulság ez esetből pedig az, hogy akik a felekezeti békét megbántani akarják, legalább ott ne kísérletezzenek ezzel, ahol a kielégítő választ nyomban megkaphatják. De még egy tanulsága van az esetnek. Az, hogy bármennyire iparkodik is, sokszor hite rovására is, a magyar zsidóság — alkalmazkodni, megértésre nem mindig talál. Semmi értelme tehát az oly alkalmazkodásnak, amely a hit rovására történik.

— **Félmillió adomány.** Wetzler Bernát, az osztrák urakházának tagja, oly intézet létesítésére, amelyben természettudományi kutatások alapján a táplálkozási kérdés technikai részét, igyekeznek fejleszteni, félmillió koronát adományozott.

— **Zsidó katonák lelki gondozása Bécsben.** A zsidó hitű katonák lelki gondozásának két lelkes tényezőjéről kaptunk hírt Bécsből. Az egyik Frankfurter Arnold dr. tanár, aki a cs. és kir. izr. lelkészi hivatal vezetője, a másik pedig Fischer Béla, aki a Vöröskereszt hazafias segítőegyesület zsidó lelkésze. Frankfurter tanár hivatalos helyiségei a régi Rössauer-kaszárnya második emeletén vannak, ahol máskor csak tisztek és katonai lelkészek szoktak megfordulni. E hivatalos helyiségekben — 3 nagy szoba — együtt látni mindazt a szertartási tárgyat, ami a zsidó lelképásztorkodáshoz szükséges. Hogy ezen eddig ismeretlen intézményből Frankfurter tanár mit csinált, azt szinte elképzelni is nehéz. Legények és tisztek a legnagyobb tisztelettel járnak-kelnek a helyiségekben. Az intézmény vezetője maga jóságos atyjuk és támogatójuk a hozzája fordulóknak. A nagy zsidó ünnepek szabadságnapjainak pontos megadása és szigorú betartása, a zsidó istentisztelet rendszeresítése, kitüntetések, temetések, lakodalmak alkalmából rendezett ünnepségek mind az ő közvetítésével jöttek létre, valaminthogy a mult chanuka alkalmából a zsidóhitű katonához eljuttatott szeretetadományok is az ő szívének nemességét dicsérik. Szívével, elméjével szolgálja az ügyet, melynek irányítása a feladata, sem tiszt, sem legénységi ember tanács és tett nélkül nem hagyja el irodáját. Mivel erről a munkáról még a zsidó közvélemény sincs igen tájékozva, hírt adunk róla, hogy alkalmadtán megfelelő támogatásban lehessen részesíteni. Az is meglehetősen érdekes dolog, hogy az osztrák Vöröskereszt-egyesület a maga kötelékében zsidó papot foglalkoztat, névszerint az említett Fischer Bélát. Szerény, fáradhatlanul és önzetlenül dolgozó férfi ez, aki teljesen magasztos hivatásának él. A sebo-

FÁJÓS LÁBAKRA ajánlja —
 készítményeit
FEGERŐ ADOLF FIA
 ortopéd orv. főmester
 Budapest, Kossuth Lajos-u. 4

sült és beteg zsidó katonák imádják. Kora reggeltől késő estig ott forgolódik köztük és mindig teli kézzel, szeretetadományokkal jár egyik kórházból a másikba. A szeretetadományok nyújtása kórházakban és künn a harcok mezőin az ő kezdeményezésére történt. A vigasztaló jó szó is szeretettel, melegen ömlik ajkáról. Az adakozók, vöröskeresztsbeli főlebbvalói és a beteg katonák egyaránt becsülik nemes sziveért. Szolgálati elismerésül a II. oszt. Vöröskereszt hadi kisjelvényével is kitüntették.

— **Izraelita ösztöndíjak.** Az Országos Magyar Izr. Ösztöndíj-Egylet választmánya pályázatot hirdet a következő ösztöndíjakra: 1. A báró Eötvös József-féle 400, 2. a dr. Pollák Henrik-féle 200 és 400, 3. a Baumgarten Bernát-féle négy 200, 4. a Pesti Chevra Kadisa-féle három 200, 5. a Wahrmann Mór-féle két 240, 6. a Kunewalder L. M. és F. M.-féle egy 200 és két 160, 7. a Rapoch Ignác és Franciska-féle 400, 8. a Svab Sándor és Lujza-féle két 200, 9. a Leitersdorfer Lipót-féle 400, 10. a Wahrmann Sándor-féle két 200, 11. a dr. Kaufmann Dávid és neje-féle két 200, 12. a Svab Károly-féle 240, 13. a Taub Salamon-féle 240, 14. a Fuchs M. L.-féle 200, 15. a Fochs Johanna-féle 200, 16. a Sternthal Artur-féle 200, 17. a Neumann Miksa és Julia-féle 200, 18. a dr. Rózsay József-féle 200, 19. a dr. Böhm Jakab-féle 200, 20. a Svab Lőrinc-féle 200, 21. a Singer Vilmos-féle 200, 22. a dr. Goldberger Adolf-féle 200, 23. a dr. Hirschler Ignác-féle 200, 24. a Schreiber Ignác és Fanny-féle 200, 25. a Schwarz Ábrahám és neje-féle 200, 26. a Hatvany-Deutsch Bernát-féle 200, 27. a Stern Ignác és Anna-féle 200, 28. a Bloch Mózes-féle 200, 29. a Baumgarten A. Fülöp s Fanny-féle 200, 30. a Stern Miksa-féle 200, 31. a Wolfner Zsigmond és Anna-féle 200, 32. a Latzkó Náthán-féle 200, 33. a Kohn Márton-féle 200, 34. a Goldziher Miksa-féle 200, 35. a Csillag Sándor és neje Neuschloss Emma-féle 200, 36. a lovag Laudon Horác-féle 200, 37. a dr. Léderer Béla-féle 200, 38. a magyar Krausz Lajos-féle 200, 39. a dr. Stern Samu-féle 200, 40. a Freund Adolf és neje Engel Teréz-féle 200, 41. a Pollák Jakab-féle 200, 42. a báró Popper Lipót-féle 160, 43. a dr. Oesterreicher Ede-féle 160, 44. a Schreiber Mór és Ernesztin-féle 160, 45. a Kohn Salamon és Jozefa-féle 160, 46. a Spitzer Gerzon és Julia-féle 160, 47. a Wolfner Gyula-féle 160, 48. a Schmiedl Mór és Mária-féle 160, 49. a Schwarcz Samu-féle 160, 50. a Gomperz Zsigmond-féle 160, 51. a Machlup Adolf-féle 160, 52. a Brachfeld Adolf és Mária-féle 160, 53. a dr. erényi Ullmann Sándor-féle 160, 54. a dr. Hirsch Ármin-féle 160, 55. a Krausz Zsigmond és Zsófia-féle 160, 56. az ifj. Deutsch Fülöp-féle 160, 57. a Kácsér Vilmos és neje Blumberg Julia-féle 160, 58. a Holczman Fülöp és neje Flax Jozefin-féle 400, 59. a Riesz Zsigmond és neje Kepes Hermína-féle 200, 60. a Kepes László és Fiai, Ödön és Pál-féle 200, 61. a dr. Weinmann Fülöp-féle 200, 62. a Jónás Bernát-féle két 200, 63. a Schwarcz Sándor és neje Brachfeld Sarolta-féle 160, 64. a Schweiger Zsigmond és neje Brachfeld Lujza-féle 200, 65. a Baumgarten Henrik-féle 200, 66. a dr. Rottmann Ármin és neje Heller Olga által bold. leányuk emlékére adományozott 200 koronás ösztöndíj-alapítványra, 67. a Singer

Mátyás-féle 160, 68. a Wolfner Zsigmond és neje-féle 160, 69. Az egyesület által néhai dr. Simon József emlékére alapított 200 koronás ösztöndíjra és 70. kilenc 300 koronás egyleti ösztöndíjra, melyek esetleg száz koronás ösztöndíjakban fognak adományoztatni. Pályázhatnak izr. vallásu szegény tanulók, kik Magyarország valamely magasabb tanintézetében szorgalom és jó erkölcs által kitűnnek. Ez alkalommal ily magasabb tanintézetekül kijelöltetnek az egyetem, műegyetem és az országos rabbiképző-intézet; megjegyeztetvén, hogy a Holzmann Fülöp és neje-féle ösztöndíjra kizárólag műegyetemi, mezőgazdasági, bányászati és erdészeti akadémiai hallgatók pályázhatnak. Pályázók a folyamodványukhoz hiteles szegénységi s a mult és folyó tanévben tett előmenetelükről szóló bizonyítványokat, különösen a leckekönyv (index) hiteles másolatát tartoznak csatolni. A sajátkezüleg irt kérvényben minden pályázó köteles pontosan megjelölni, hogy eddig miféle egyleti, egyetemi vagy más ösztöndíjakban részesedett, s amennyiben a folyamodó még semmiféle ösztöndíjban nem részesedett, ezt kijelenteni. Ha folyamodó ebbeli kötelezettségének meg nem felelne, vagy folyamodványában a valóságnak meg nem felelő adatokat adna elő, folyamodványa tárgyalatni egyáltalán nem fog. A kérvények január 31-ig az Országos Magyar Izraelita Ösztöndíj-Egylet elnökségéhez (Budapest, Sip-utca 12., I. 9.) küldendők.

— **Emlékbeszéd Szabolcsi Miksáról.** A győri *Chevra-kadisa*, január hó 5-én (Sevath ujhold előestéjén) tartotta hagyományos, alapítványünnepi istentiszteletét. Ezen alkalommal dr. Schwarz Mór főrabbi ünnepi beszédet mondott, amelyben kegyeletes módon emlékezett meg megdicsőült hőseinkről, mult évben elhunyt tudós rabbijaink és közéletünk kiválóságairól. Mély hatást gyakoroltak szavai, melyekkel az *Egyenlőség* áldott emlékü szerkesztőjét, Szabolcsi Miksát méltatta, megemlékezvén róla, mint „a toll rettenthetetlen bajnokáról, ki mindenkor bátran és bölcsen küzdött a zsidóság jogaiért, becsületéért és dicsőségéért, kinek neve és működése elválaszthatatlanul össze van forrva a mi vallásos egyenjoguságunk kivívásával és kinek emlékét történelmi jelentőségü, elévülhetetlen érdemeinek elismerésül, soha el nem muló hálával és büszkeséggel őrzi meg nemcsak a magyar, hanem az egyetemes Izrael is.“

— **Egy kis tévedés.** Az Alkotmány f. hó 11-iki számában bankkérdések miatt a Pester Lloydal öklelődik. A Lloyd az Alkotmánynak egy minapi cikkében, mely a bankkamatlábról elmélkedett, osztály- és felekezeti gyűlöletre való izgatást állapított meg, mire a támadó lap szerényen azt kérdi, hogy — melyik osztály ellen izgat. A „hét vezér“ t. i. ama bankok vezetői, amelyek ellen a támadás irányult, szerinte nem osztály, a vallásuk pedig nem csak zsidó. És elmondja, hogy Walder már keresztény, Lánczy már keresztény, Ullmann és Beck még zsidók, Székely pedig már keresztény. Hát itt a tévedés és pedig nem az első és nem is az utolsó, ami az Alkotmány hasábjain előfordul. Meg kell állapítanunk, hogy Walder sohasem volt zsidó, Székely Ferenc pedig annyira nem keresztény, hogy a

Nagyothallástól
fülzugástól meg-
szabadulhat,

Ha a legjobbnak, legkönnyebbnek bizonyult
aluminium hallókészüléket hordja. Fület
nem sérti. Kívülről nem látható. Két olda-
lán levő hártya hangfelfogóval van ellátva.
Kimerítő prospektust ingyen küld:

FARAGÓ JENŐ
BUDAPEST,
IX., Mester-utca 34.
Telefon: József 28-63.

zsidó felekezeti közélet egyik leglelkesebb munkását, a zsidó autonómiai mozgalom népszerű vezetőjét és a zsidó patronage elnökét tiszteli benne. Amit különben ugyanis tud mindenki.

— **Az Orsz. Izr. Tanítóegyesület**, méltányolva azt a nyomasztó helyzetet, melybe a háboruokozta drágaság a kisnyugdíju zsidó tanítókat és tanító-özvegyeket juttatta, 1916. január 2-án tartott választmányi ülésében elhatározta, hogy ez érdemes, a szűkös nyugdíjellátás folytán bajba került kartársukat, illetőleg tanító-özvegyeket egyszeri segélyezésben részesíti. A segélyekre pályázatot hirdet a következő feltételek mellett: 1. 100 (egyszáz) koronás segélyekre oly nyugdíjas tanítók pályázhatnak, kik az egyesület rendes tagjai, nyugdíjuk az évi 800 koronát meg nem haladja és minden mellékfoglalkozás vagy rokoni segítség híján, tisztán e nyugdíjukból élnek. Előnyben részesülnek azok a folyamodók, kik még ellátatlan gyermekekről is gondoskodnak, vagy kik fiaik támogatását ez idő szerint nélkülözni kénytelenek, mert azok hadbavonultak. 2. Hat egyenkint 50 (ötven) koronás segélyre pályázhatnak: *a)* nyugdíjas zsidó tanítók, kik az egyesületnek nem tagjai; *b)* volt tagok gyermektelen özvegyei, vagy oly özvegyei, kiknek gyermekei már árvasegélyt nem kaphatnak; *c)* nem tagok özvegyei. A 2. pont *a)* *b)* és *c)* szakaszai alá tartozókra is vonatkoznak az 1. pont feltételei. Folyamodók helyzetüket kérvényeikben a lehető legrészletesebb adatokkal ismertessék. Ezeket az adatokat az elnökség természetesen — mint minden egyesületi személyi ügyet — a legnagyobb diszkrécióval fogja kezelni. Kérvények 1916. február hó 1-ig az elnökség címére (VII., Wesselényi-utca 44.) intézendők.

— **Igazi pap.** Egyeken (Hajdum.) a napokban hunyt el a község plébánosa Kintzly Béla. Nemes szive. jócselekedetei és igazi papi erényei miatt nemcsak hivei becsülték és szerették igazán, hanem a más felekezetűek is. Méltán rászolgált erre. Jellemzésére szolgál többek közt az az eset, amely miatt róla e helyütt meg kell emlékeznünk. Kintzly Béla oly nemesen fogta föl a maga hivatását és oly megkapóan értelmezte a felebaráti szeretetet, hogy kath. pap létére egy egyeki zsidó fiút, névszerint Schwalb Jenőt, az egri főreáliskolában évek óta a saiat költségén taníttatta. Nem térítési szándékkal, ami elvégre nem egészen ritka eset, hanem a legtisztább önzetlenségből és emberséges érzésből. Ennek bizonyossága az, hogy a fiút teljes ellátásra zsidó családhoz adta, könyvekkel, ruházattal ellátta és fizette érte a tandíjat is. Az egyeki zsidók mind tudtak erről, szerették is volna publikálni, de a nemeslelkű plébános ettől egyenesen eltiltotta őket. Most, hogy örökre lehunyta a szemét, már nem tiltakozhat az ellen, hogy nemes tettéről, amely szélesebb körökben keltett érdeklődést, az egyeki zsidók hirt adjanak s elbüszkélkedjenek az ő kath. papjukkal, aki igazi ember és igazi pap volt.

— **A Magyar Zsidó Múzeum** ujabban a következő ajándékokat kapta: az *Egyenlőség* útján: *a)* Dr. Kunos Ignáctól, orosz fogoly által készített művészi fűszertartót; *b)* Józsa vasuti főellenőrtől egy szegedi templom-érmét. Néh. Kern Jakab litographált képét adta Hollós Oszkár (Bpest). Dr. Alfred Grotte illusztrált művét a régi zsidó zsinagógákról (1915.) és Meyer Sigmund művét: Ein jüdischer Kaufmann, adta: Hollós

Oszkár vasutigazgató mérnök (Bpest). A miskolci zsidó iparos céh egy felszabadító-levelét adta: *Strausz Ignác* mérnök, Miskolc. Régi réz pecsétnyomót: *Sebestyén Sándor*, Nagyszalonta; egy másikat névtelen ajándékozó. *Dr. Patai József* néhány tucat művészi klisé; két régi pozsonyi kenyérjegyet (lechem bachurim) *Neumann Hermann* rabbinövendék. A tatai templomról 4 nagy fényképet: *Dr. Goldberger Izidor* tatai főrabbi. *Miszellákat: Vadász Ede* ur (Budapest). *Dr. Ehrlich Mór* rohonci főrabbi 8 drb igen értékes; valóban muzeális érdekű okiratot az ottani zsidóság múltjából. *Dr. Mezey Ferenc* a szeretetháznak és hadi tevékenységének 4 nagy képét; *Dr. Jordán Sándor* szatmári főrabbi egy zöld bársony, selyemmel himzett paraucheszt; *Kisbábi Strasser Sándor* egy ezüst filigrantokban levő megillát és *Kemenesmihályfai Deutsch Antalné* egy aranycsipkével bevont zöld selyem takarót ajándékozott. A múzeum ezuton is hálás köszönetét nyilvánítja figyelmes pártolónak.

— **A hitoktatás mélyítése.** Minapi számunkban irunk már arról az akcióról, amelyet a pesti hitközség rabbinátusa a hitoktatás mélyítése érdekében kezdeményezett. Most, mint értesülünk, ettől függetlenül az Orsz. izr. tanítóegyesület is ugyanezen cél országos szolgálata érdekében, szintén mozgalmat indított. Az egyesület választmányi bizottsága adta meg erre az iniciatívát. Albizottságot delegált azzal a céllal, hogy metodikai és pedagógiai alapon foglalkozzék a vallásoktatás függő nagy kérdéseivel az ezen feladatok megoldására egybe-hívott értekezleteken és konferenciákon. Az albizottság elnöke *Frisch Ármin* dr. hittanár, tagjai: *Stern Ábrahám* egyesületi elnök, *Schichtanz Ármin*, a vallásoktatási bizottság elnöke, *Weisz Miksa* dr., a középiskolai hittanárak szakosztályi elnöke, *Fényes Mór* dr., *Schwarz Benjamin* dr., *Havas Miksa* dr., *Kandel Jakab* dr., *Friedmann Jónás* dr., *Révai Miksa*, *Winkler Miksa* dr., *Herceg Ármin* dr. és *Ábrányi Aladár*.

— **Művészestély.** Az „Áhávász Réim“ Felebaráti Szeretet Egylet a Szt. István-, Dologházi-, Illés-utcai, Telepy-utcai honvédhelyőrségi-kórházban és más hadikórházakban általa élelmezett zsidó és mohamedán sebesült harcosok élelmezési alapjának gyarapítására jótékonycélu művészestélyt rendez, mely iránt minden körben élénk érdeklődés mutatkozik. Ez érdeklődést leginkább a közreműködők váltják ki. Ezek Fodor Aranka, V. Krammer Teréz, Herzog Stella, Hegyesi Stefi, Deutsch Reneé, Czeisel Alice, Arányi Dezső, Budai Izsó, Balassa Jenő, Dienzl Oszkár, Suschny Miksa és Tellemann Fülöp. Ezekon kívül az egyletnek sikerült megnyernie *Strausz Adolf* író, a keleti akadémia tanárát, aki a bolgárokról és törökökről aktuális felolvasást fog tartani.

בשר ופסח של Mindennemű kakao, csokoládé és cukorkák ritus szerint készíttetnek a főtisztelendő győrszigeti orthodox rabbi felügyelete mellett

SCHMIDL L. Gyárában Győrött.

— **Das Wochenblatt** címen Kopenhágában héber betűs, de német jargonos lap jelent meg, melynek szerkesztői Brender M. dr. és Lititschesski József. A f. évi jan. 7-iki első számban két helyen történik hivatkozás az Egyenlőségre. Az egyik József főhercegnek a zsidóhíttű katonák hősiességét elismerő ismert, történelmi jelentőségű levele révén, a másik az utolsó szombatos halálesetének közlésében.

— **Jótekonycélú művészestély a fővárosi vigadóban.** Lelkes buzgósággal készülnek az izr. hitközségi kántorok, egyházi énekesek és az „Omike“ főiskolai hallgatók énekkara a január 26-án, szerdán este 8 órakor rendezendő nagyszabású hangversenyre, melynek tiszta jóvedelme a háboru által sújtott, egzisztenciájuktól megfosztott kollegáik és nyomorba jutott családjaik segélyezésére szolgál. A műsor a legnagyobb gondossággal állapítottatott meg, s a hangverseny érdekességét emeli az ország legjelesebb egyházénekeseinek: Lazarus, Tkatsch és Kwartin főkántorok közreműködése, valamint dr. Hevesi Simon előadása.

— **Háborus pótlék.** Az óbudai izr. hitközség képviselőtestülete, dr. Stern József királyi tanácsos hitközségi elnök elnöklete alatt tartott minapi ülésében elhatározta, hogy méltányolván tisztviselőinek a rendkívüli drágaság folytán súlyosan megnehezült anyagi viszonyait, a már korábban megszavazott 10 százalékos háborus pótlékon kívül további (egy összegben folyósítandó) 12 százalékot folyósít. A hitközségi vezetőség eme nemes elhatározása annál elismerésreméltóbb, mivel a hitközség pénzügyi viszonyai is a háborus viszonyok folytán kedvezőtlenek.

— **Napközi otthon.** A pesti izr. hitközség elemi és polgári fiúiskolájának napközi otthonáról Bárd Rezső érdekes kis munkát írt. Szeretettel ismerteti benne az intézményt és annak nyári vakációs működését. Igen érdekes, meleg szívvel, nemes, szociális és fejlett pedagógiai érzéssel megírt munka, amely alkalmas arra, hogy az intézmény barátainak számát növelje és az eszmét propagálja.

— **Jubileum.** Tkats Izrael, a rombach-utcai templom édes szavu főkántora, a most elmúlt ujév napján töltötte be itteni működésének tizedik évét. Tkats a régi, hagyományos zsidó énekek avatott mestere, aki művészi tenorjával nagy sikereket aratott és sok jó barátot szerzett magának. Orosz volt, de már nyolc éve magyar állampolgár, ami egyébként feltétele volt véglegesítésének. Tkatsnak két fia a háboru kezdete óta fegyverben áll s maga Tkats is bevált B) osztályos népfőlkelőnek. A templomban megült jubileuma alkalmából tisztelői sok figyelmességben részesítették.

— **Hősök emléke.** A háborunak véresen folyó második esztendeje egyuttal a megemlékezések, a gyászforgulók első éve. Az első csaták elesett hőseinek emléke most ujul föl. Az első csaták egyikének, a limanovinak, áldozata lett Singer József tizes huszár is, aki Singer Ede székesfehérvári könyvkereskedő fia. Az apa, a maga szerény viszonyaihoz mérten, gyászforgulója napjáról két kisebb alapítvánnyal emlékezett meg, amelyeket a székesfehérvári izr. elemi iskolához és az áll. főreáliskolához küldött, amelyekben a megboldogult fia tanult. A gyarapításra szánt alapítvány kamatai dec. 10-én, vagy chanuka előestéjén osztattak ki. Ha a világháboru mind egyik hőseinek nevét szülei, hozzátartozói vagy barátai ily módon igyekeznének megörökíteni, községeink intézményeink sok-sok alapítvánnyal gazdagodhatnának és teljesíthetnék a jövőben fokozott nagy feladataikat. A gondolat az, ami a jelen esetben különösen megkap és a nyilvánosság elé kívánkozik.

(Ötödik folytatás.)

Boldogan utazott el a fiatal pár Rotterdamba. Utközben, mikor a tenger hullámai magasra csapódtak, Károly ott állt a fedélzeten és nézte, nézte a viharzó, fodrozó habokat. Eszébe jutott gyermekségének elhagyatottsága, minden küzködése, szenvedése és nyomorusága. Majd a kis falura gondolt, a csöndes, egyszerű házakra, ahol nagy szenvedelmek ritkán viharzanak, ahol egyhanguan élik életüket az emberek. Alkonyat táján, amikor a tengerbe merülő nap biborba fűroszti sugarait, el-elfogta a honvágy édes érzése és áradozva beszélt ilyenkor Ellynek a falu szépségeiről, a fehérre-meszelt, alacsony házakról, a muskátlis ablakokról . . .

— Elmegyünk egyszer oda . . . — biztatgatta a feleségét. — Elmegyünk a temetőbe. És imádkozunk két sirhalomnál . . .

Hogy örült Elly a magyar falunak! Tapsolt az ígéret hallatára.

— Megtanulok magyarul. Hungaryan lady lesz belőlem!

És Rotterdamban szüntelenül reklamálta, hogy hát mikor mennek haza, a faluba. El is határozták, hogy a tavasszal elutaznak Homokegeresre.

Vajjon ki fog majd ráösmerni az árva fiura? Él-e még a lakatosmester, aki kitanította és felszabadította Károlyt? Hát az öreg tanító? És hol vannak a pajtások, akiknek hancurozásaitól hangos volt mindig a templomudvar?

A tavaszi utazás azonban elmaradt. Nem végképp, csak elhalasztották. Nagy oka volt ennek az elhatározásnak.

A kikötőben sétált Károly a feleségével, amikor egyszerre magyar szó ütötte meg a fülét. Egy csomó szegényember kucorgott a maga vackán és beszélgett. Első pillantásra nyilvánvaló, hogy kivándorlók. A küzdés hajótöröttei, akik a nyomoruság elől jobb hazába vándorolnak: hátha megtalálják a falatot, amit a sors otthon megvont tőlük.

Odamentek közibük. Egy idősebb ember vitte a szót.

— Miből éljen meg a magamfajta mesterember? Az embereknek se pénzüik, se keresetük. Tűz is volt tavaly, leégett vagy tizenöt ház, de ujat, jó, ha hárman építenek. Zsellérember most már a többi. Ami kis pénzt a biztosítótól kapott, arra a szemevilágánál is jobban vigyáz.

— Hová való, bátyámuram? — kérdezte Károly.

— Megkövetem, tekintetes uram, homok-egeresi lennék . . .

Csaknem kövé meredt a meglepetéstől Károly. Aztán nézte, nézte az öreget, de bizony nem ösmert rá.

— Hát olyan rossz világ van arrafelé?

— Rossz bizony, tekintetes uram. Szegény ember több van mifelénk, mint forint. Nyakunkra hozzák azt a vicinálit, nem él meg most már Egeresen

se fuvaros, se kovács, se lakatos. Pedig én kovács is, lakatos is volnék egy személyben és nem is vagyok utolsó a mesterségemben, hát mondok, csak akad nekem is kenyér valamelyik amerikai gyárban.

Jól meguézte Károly az öreget. Most már megismerte. Ha lakatos is, kovács is és Homok-Egeresről való, akkor ez Puzspán Andris, akinél ő tanulta a mesterségét és aki őt a rotterdami hittérítőkhöz küldte. De hát miért nem megy akkor a misszionáriusokhoz, akik ismerik, s akikhez őt is elküldte az ajánlásával?

— És Rotterdamban, ebben a nagy városban nem kapott munkát, bátyám?

— Nem bizony, uram. Pedig van itt egy hatalmas pártfogóm. Tetszik talán ismerni? Roden Henrik ur, a misszionáriusok világi feje. Valamikor — lehet annak vagy tizenhét éve — szeretett is engem. Ott dolgoztam közöttük, a magyarországiakat bizták rám. Ha protestáns vagy zsidó vetődött be, én bizony iziben rábeszéltem, hogy megtérjen. Roden ur szépen megfizetett. De most haragszik rám.

— Miért haragszik?

— Küldtem a falunkból — van annak vagy tizenöt esztendeje — egy jóra való zsidófiút a telepre. Akkortájt kellett nekik valaki, aki a magyarokkal bánjon, de bizony a fiu nem hajtott térdet.

— Hát tehet maga erről?

— Nem én, uram. De azt mondja a főnök, hogy ez a kudarc szörnyen bántja, mert messzi hire ment a dolognak és keményen visszavágott a zsidó.

— Ne mondja . . .! Mit csinált?

— Azt mondják a papok, hogy szépszerével szörnyen megalázta a főnököt.

Ezt már nem értette Károly. Nem tudta, mi bánthatja Rodent. Micsoda megaláztatás érhet, mikor ő még csak azt se tudatta vele, hogy él?

— Hát mifajta megalázás érte a misszionáriusokat?

— Ezt már bizony nem tudom, uram. Csak annyit tudok, hogy valami történhetett. Ha nem így volna, hát jobb szívvel lett volna hozzám Roden ur.

Valami történhetett. De micsoda? Nagyon izgatta a dolog Károlyt. Most már maga is sejtette, hogy valami különös titok lappang az ő ügye mögött. És hirtelen átfutott emlékezéseinek nagy megpróbáltatásának gyerekkori gyötrelme, de olyasmit is érzett, mintha mindez egybekapcsolódott volna a sötét orvátamadással, a névtelen levelekkel, a rágalomokkal. Elly ott állt mellette, nem tudta, mit beszél a szegény emberrel, de látta, hogy szomorúvá és komorrá válik az ura nézése.

A titkot meg kell fejteni, meg akarom fejteni! — mondta magában Károly. Az öreg Puzspán Andrist különben megszánta és menten elhatározta, hogy itt tartja.

— Kiket hagyott otthon, öreg? — kérdezte tőle.

— A feleségem meghalt, a lányomat férjhez adtam, de azok is nyomoruságosan élnek, hát nem akartam terhükre lenni.

— Aztán micsoda tüzesetjük volt?

— Leégett bizony tizenöt ház, elpusztult a zsidó templom is, éppen csak az iskolát tudták megmenteni.

— A templom is . . .?

— Leégett az bizony. A zsidók a negyedik faluban voltak az őszzel ünnepelni. Azt írta a vóm, hogy kétszer is fordultak a főrosok, hogy e'vigyék őket Gajdácsba. Oda mentek a templomba.

Gyermekéveinek legszebb emlékei hamvadtak el Károly szemei előtt. Leégett hát a fehérre meszelt,

kis templom, amelyhez annyi sok emléke tapadt. Ha van veszteség, amely megsebzí a szívet, úgy a legnagyobbak közül való, amikor emlékeink dőlnek romba . . .

De nem akarta elárulni megindulását.

— Hogy hívják magát, bátyám?

— Puzspán Andris a becsületes nevem, megkövetem alássan a tekintetes urat.

— Jól van. Én is magyar vagyok. Szívesen segítsek a hazámbelin, hát megfogadom magát, lakatosmunkát kap a gyáramban. Nem kell tovább mennie, még a jegye árát is visszafizetem.

Az öreg kissé bizalmatlankodott.

— Itt a pénz! — és ezzel átadott neki öt aranyat.

A magyarok összenéztek. Aki arannyal fizet, azt komolyan illik venni.

— Csapjon föl kend, Andris bácsi! — biztatták a fiatalabbak.

Nem kellett soká rábeszélni. Elbucszott a kis csapattól és odaállt az új gazdája mellé.

— A többiek hovávalók? — kérdezte Károly.

— Hárman Kenderesről gyüttek, öten Derecskéről, az asszony meg pusztai, ő akar főzni a legényeknek.

— Hát kilencen vannak?

— Annyian, uram.

Kilenc aranyat vett elő Károly és odaadta a pusztai asszonynak.

— Takarékoskodjék néném ezzel a kis pénzzel, hogy legyen, mit aprítani a levesbe . . .

Erre már föltápáskodtak. A férfiak lekapták a kalapjukat és tisztességtudóan hálálkodtak.

— Az Isten is megáldja a hozzánk való jóságát!

Andris bácsi meg elment a magyar urral, aki felfogadta. Dehogyan sejtette, hogy egykori inasának hajói körül kap kenyeret. És honnét gondolhatta volna, hogy Roden Henrik ur kegyét azért vesztette el, mert a sors busásan kárpótolta az ő mostani jövőjét, akit elhagyatva taszítottak a világba a sárga ház lélekvásárlói?

Egyesegyedül Elly tudta ezt csak. De ő hallgott róla, mert ha fölfedi az izgalmak forrását, akarva, nem akarva elárulja szíve szégyenlősen féltett titkait. Meg kell akkor mondania, hogy a botrány lavináját ő indította meg, be kell vallania, hogy ő volt az, aki leányszobájában nagy elhatározással levelet írt egyszer Roden Henrik urnak. Ábrándos rajongásában tette ezt, az ő világát akkor a szegény zsidófiu csodás lelkiereje foglalkoztatta . . .

— — — — —

Amikor pedig Roden a chikagói levelet megkapta, amelyben egy leány vetette szemére balul végződött kísérletét, indulatba jött és szinte toporzékolva mutatta miss Sharper Elly üzenetét a papjainak.

— Ez az Amerika! Innét jön minden rossz! Lám, itt a lányok is csatáznak . . . És micsoda gazdag ellenfelet állít szembe velünk Amerika . . .

(Folytatása következik)

NEUMAYER FÜLÖP

BUDAPEST, DEÁK FERENC-TÉR 1.

(ERZSÉBET-TÉR SAROK.) Tel. 11-21.

zsa-szőnyegek, függönyök, ágy és

takarók és átvétőkben. Hazai és egyéb

Minták és árajánlatok kívánatra ingyen és bérmentve.

Ajánlja dusan felszerelt rak-tárát minden-nemű belsődi és valódi per-aszalterítők, gyártmányok.

REGÉNY.

...

A CSILLAGOK FIA.

Irta: Szabolcsi Lajos.

MÁSODIK KÖNYV.

(19. folytatás.)

Jeruzsálem!

A komor és naptól égett arcokon e szónál ragyogás rebhent át. A fővezér hátradőlt székében és úgy várta a választ. Akilasz pedig két kezét homlokához támasztva, lassan beszélni kezdett:

— Jeruzsálemről jelenthetem neked, mesterem, hogy felépült. Ötezer házat építettem ott egy fél-esztendő alatt. Minden katonának, aki még birta magát, ásót és mércét adtam a kezébe és kisázsiai görög pallérok egész tömegét hozattam északról. Antióchiából, Tarsusból és Iconiumból minden építést kibéreltem és ma készen vagyunk. Nem építettem palotákat, csak egyszerű, kicsiny házakat, ahol nincs festmény az előcsarnokban, márvány az ebédlőben és alabástrom-burkolat a konyhák tűzhelye fölött. Mert mi csak a várost akartuk fölépíteni. Csak azt akartuk, hogy lakói legyenek újból, — hiszen a fény és gazdagság eltűnt már Izraelből. Csak azt akartuk, hogy utcák legyenek újra és apró kertek és kedves kupolák és tornyok és virágos háztetők és azt akartuk, hogy a nagy halott sziv, melyet a római porba taposott, újra dobogni kezdjen, csöndesen, de biztos érveréssel.

Egy pillanatra megállt s szétnézett. Halálos csend volt. A tiszték mozdulatlanul, valami mély és titkos szomorúsággal ültek a helyükön. Bar-Kochba mereven nézett maga elé és sisakját simogatta. Akiba pedig két kezébe temette arcát, mintha sirna.

Akilasz folytatta:

— Tudjátok jól, hogy mikor Hadrián féktelen haragjában és gyűlöletében két évvel ezelőtt megparancsolta, hogy Jeruzsálemet döntsék teljesen a porba, alig találtak ott az ő gaz kőművesei mást, mint néhány szegényes kunyhót. Titus volt a legnagyobb, az igazi romboló. De Hadrián ezekre a szegény, bus romokra is féltékeny volt; ezeket is gyökerestül kiásatta és felgyújtatta. És sátorábort rendezett be ezen az árva, kihült földön, ahol azután a palesztinai légió egyik zászlóalja állomásozott. Tudjátok: ezen a földön vívtuk mi az utolsó nagy csatánkat Hadriánnal, ez a föld indult meg azon a dicső téli hajnalon és ez temette el a fél római hadsereget. A sátoráborból, mikor én ott építeni kezdtem, nem volt meg más, mint egy csomó pogány isten szobra. Elképzelhetitek, mit csináltam velük. Csata után rögtön kimérettem a talajt, beosztottam a házak alaprajzát és azóta dolgozunk. Természetes, hogy a nagy sánc, a mi büszke művünk, megmaradt; ott huzódik most a város északi részén és megvédi örökre minden támadás elől. A sáncon két kaput furattam; egyikén a vízvezeték vonul a városba és a csatornák szaladnak rajta keresztül. A másik az országut bejárása; ez alatt fog fővárosába lépni a zsidók királya.

Bar-Kochba feléje nyujtotta a kezét:

— És te mellettem, Akilasz.

Akilasz megrándította a vállát:

— Ne dicsérjete, mindenki azzal segít ma az országon, amivel tud. Én ehhez értek. Nem tagadom,

barátaim, van némi gyakorlatom városok építésében, diadalívek emelésében, vízvezetékek ásásában. Hadriánnak sok évvel ezelőtt udvari építész voltam, míg össze nem veszttem e félbolond, oktondi, vérengzővel, kinél egy altiszt is jobb katona. Sok latin várost hoztam én rendbe az ő uralma alatt, de most, mikor Jeruzsálemet építettem, úgy éreztem, hogy ilyen gyors munkám nem volt még soha. A nép azt beszéli, hogy a kövek maguktól halmozódtak falakká és a falak önmaguk álltak össze házaknak. Én csak azt mondhatom nektek: a ti Istenetek, — aki az én Istenem is — az ő kezét éreztem magamon. Ő segített, ő adott terveket, ötletet és gondolatot. És ő... Ő vezette a munkásokat is. Ha kifáradtunk és této-vázva tették le már a szerszámot, sok éjszakán egy-egy bolyongó fáklyafény vonult át az építő-állványokon és akkor kigyulladó szemmel sóhajtottak: *Az Ur tűzoszlopa!* Nappal, ha a hegyekből ködök szálltak le, felkiáltottak: *az Ur felhője!* És így dolgoztunk, mint egy örök istentiszteleten, éjjel-nappal, csodák és tünemények között. Csoda volt, hogy találtunk téglát és agyagot, csoda, hogy volt elég vas és elég fánk, csoda, hogy megtaláltuk a római légió elásott kincstárát, mely telve volt jó görög aranyakkal, s így volt állandóan miből fizetni az idegen kézműveseket. De ma készen a mű, testvéreim. Azt adom hirül utoljára róla, amiről tudom, hogy sziveteket lánggra fogja gyujtani: a templomot is felépítettem, régi helyén. Egyszerűen, nem Salamon pompájával, nem a Herodes márványköltészetével; egyszerűen, terméskőből és fából, — de ott áll a régi helyén, oszlopaival és folyosóival, oltárai-val és függönyeivel. Menjetek, avassátok fel újból, gyujtsátok meg a tüzet benne és a király áldozzon újból az Örökkévalónak szelid galambot hálaáldozatul!

A tiszték izgatottan felálltak helyükről. Gyors, zavart beszélgetés támadt. Akiba hirtelen fölegyenesedve, a kezét Bar-Kochba vállára tette és a hangja zengett, amikor megszólalt:

— A templom készen van? Egy pillanatig sem hagyhatjuk üresen és elhagyatva. Elég a tanácskozásból, katonák, siessünk Jeruzsálembe. Az uton még lesz időnk dönten minden másról. Induljunk, Bar-Kochba, nincs fölösleges idő. A templom készen van...

Akilasz is felállt. Még megjegyezte:

— A királyi palotát odaépítettem a templom mellé. És közéjük a szinhedrion tanácsházát, a tudósok számára... A város már telve van lakókkal.

Bar-Kochba ránézett:

— Kinek adtál házat Jeruzsálemben?

— Akinek apja, vagy nagyapja ott lakott, a déli városrészben kapott tőlem házat. Északon azok, akik katonák és nincsen földbirtokuk. Azután a tudósok valamennyien. A papok kivétel nélkül. A templomi énekesek utódjai — mind, aki csak megérdemelte.

A haditanács közben feloszlott és valamennyien kiléptek a szabadba. Az óriási jerikói sikszágon átláthatlan porfelhő kavargott. A hadsereg eloszlása és elvonulása egyre tartott. A környező utakon egyes vidám századokat lehetett látni, melyek énekelve lépdeltek kijelölt állomáshelyükre, vagy magányos katonákat, kik gyors lépéssel hazafelé tartottak. A tiszték csoportja megállt a sátor előtt.

Bar-Kochba odafordult Akilaszhoz:

— Hány városunk áll készen Jeruzsálemben kívül?

— Husz kisebb város. Azok nem is szenvedtek annyit. És két kikötő: Jaffa és Cézarea, melyet a te nevedről fogunk elnevezni. *Beth-Simonnak*, Simonházának. És az építkezés folyik tovább, zavartalanul, az egész országban.

Az ősz Akiba mögöttük állt és sürgette őket:

— Menjünk, fiaim, menjünk, sietve . . . Majd az uton tanácskozunk. Holnap reggelre megérkezhetünk Jeruzsálembe . . . — azután odafordult az egyik tiszthez: — Intézkedj, hogy elegendő katonai kíséret álljon rendelkezésre. Futárok száguldjanak előttünk és jelezzék a főváros lakosságának, hogy a király közeledik. A kapukban várjon ránk két ezred katona. A házakat díszítsék fel és az utakra szórjanak virágot . . .

És miközben lóra szálltak, halkán kérdezte Bar-Kochbától:

— Kit szemeltél ki a templom főpapjául?

— Eleázárt, a tábori papot, Modiimból, ki velünk imádkozott és harcolt legnagyobb csatáinkban is. Van ellene kifogásod?

— Költekezőnek és pompakedvelőnek tartom.

— Én őt választottam és mellette maradok.

A tisztek felkaptak lovaikra és komoly beszélgetésbe elegyedve, elindultak valamennyien.

Késő délután a délceg lovasok menete egy fordulónál, tisztavízű pataknál megállt itatni. A patak mentén sűrű erdők állottak és enyhe, dombos vidék zöld színei csillogtak a lemenő napban. Az erdőkből füst szállott ég felé.

— Miféle műhelyek vannak itt, Akilasz? — kérdezte a fővezér. — Szénégetők dolgoznak talán?

— *Kephár Nimrá* ez, uram, felelt Akilasz. Szegény falu. De az erdőben háromszáz selyem-szövő, szárító- és fonóműhely dolgozik. Itt szövik a templom függönyeit és itt készítik el majd néped öltözeteit. A gazdag Izraelt innen fogják ruházni selyembe és bársonyba. Háromszáz műhely kéménye füstöl itt az erdőn.

— Jó lesz ez az erdő másra is — felelte Bar-Kochba. — A patakon veresettek hidat és helyeztek ide egy zászlóalj lovasságot állandó szállásra. Ez az őrhely uralkodik az egész vidék felett.

Azzal tovább vágattak.

Mielőtt bealkonyodott volna, elérték a jeruzsálemi országutat. Beláthatlan tömeg tolongott rajta; katonák, cók-mókjukat cipelve, szegény családok, kicsi kocsikat tolvá maguk előtt, asszonyok és gyermekek lóháton. Megrakott tevék, miket fürge kereskedők hajtottak, léptettek a tömeg között. Bar-Kochba és kísérete egy dombról nézte a tolongást.

— Mind a fővárosba igyekeznek — mondta Akiba és kutatóan nézett kelet felé. Azután felgyenesedett lován és kezét kinyújtotta:

— Bar-Kochba, nézd . . .

A bibor vörös égen apró felhők kergetőztek. Egészen távol, egészen elmosódva, mintha tornyok és kupolák fekete rajza látszott volna az égő boltozaton.

— Ott . . . ott — mormolta az aggastyán — én már látom. Hatvan éve is így láttam e dombról. Mintha azóta nem történt volna semmi. A főváro-

sod, Bar-Kochba. Siess, feléje, mint arájához a völegény . . .

Ott álltak a dombon és szótlánul nézték a távoli bűvös város árnyékát a bibor égbolton. Láboknál nyüzsgött a tömeg és ők ottmaradtak mozdulatlanul, míg beesteledett.

Azután egy erdei mellékösvényen, lassan megindultak a főváros felé.

(Folytatása következik.)

KÖZGAZDASÁG.

Háborus drágaság.

E téma már kiváló tollakat szólaltatott meg e lapban. Én is, követve felfogásukat, mindenekelőtt utalni akarok arra, hogy maga a drágaság, ez a közös bajunk, nem új, nem háborus jelenség. A háborút megelőző időkben is számolnunk kellett egy általános, méreteiben egyre fokozódó drágasággal. Küzdöttünk vele mindannyian, különösen a balkáni háborúk óta. Az ipar, a kereskedelem, a pénzvilág egyformán megsínylette azt a gazdasági és pénzügyi depressziót, amely a Balkán-háborúkkal jelentkezett és amely a nemzetközi viszonyok folytonos rosszabbodása nyomán mindegyre súlyosbodott, miglen a világháború kitörése előtt elérte tetőpontját. Mindezekhez a bajokhoz társult a gazdavidág súlyos helyzete. Egymást érték a pusztító árvizek; ezekhez tessék hozzávenni az egyre kedvezőtlenebbé vált mezőgazdasági munkás- és munkabér-viszonyokat, a magas kamatozású kölcsönöket, majd a kölcsönfolyósítás teljes beszüntetését stb. Ezeknek a bajoknak a nyomán már akkor felütötte a fejét a drágaság és a városi fogyasztó, a fix javadalmazáshoz kötött társadalmi réteg már akkor is nehéz helyzetben volt. Tele voltunk panaszszal; a gazda, az iparos, a kereskedő, a lateiner, a hivatalnok, mind egyesült a közös panaszban — a drágaság ellen.

Ilyen szituáció közepett ért bennünket a világháború. Az a drágaság tehát, amely ma tapasztalható, csak részben háborus drágaság és hogy oly nagy méreteket öltött, annak egyik igen nyomós oka éppen az volt, hogy egy súlyos szituáció közben állítottunk a legnagyobb megpróbáltatás: a háború elé. Senki sem tudta, hogy mit hoz a holnap és a világfergeteg a leghiggadtabb elméket is magával ragadta. Ez okozta, hogy emberek, közületek, minden és mindenki egy ki nem mondott, de a megrezdült lelkekben támadt jelszó után indult és ez azt diktálta, hogy *mindent összevásáraolni*. Az az óriási kereslet, amely az elsőrendű közfogyasztási cikkekben hadsereg, állam, városok, közületek és magánosok részéről érte a piacot, maga verte föl az árakat és forrásává vált egy áremelő irányzatnak, amely igen nagy mértékben okozója a mai nagy drágaságnak.

A gazdától azután elvitték a szekerét, az igavonóját, majdnem az egész gazdasági felszerelését és sok helyütt még ma is sürgetik a váltságdíjak kiutalását. Az ipart napról-napra nehezebb feladatok elé állították, az üzem fentartásának mindegyre súlyosbodó nehézségei: bizonyos anyagokban az import megszűnése, a nyersanyagkészletek kiapadása, vagy teljes hiánya stb. Mind a két termelő ágazatot pedig egyformán sújtotta a munkáshiány, a munkabérek óriási emelkedése, a forgalmi nehézségek és így tovább. Mindezzel szemben állt a hadsereg zavartalan ellátásának óriási feladata, amelynek keresztülvitelében a haladékos, a fennakadást ismerni nem szabad, és a belföldi kereslet és fogyasztás kielégítése. Megsokszorozódott nehézségek és hatványozott követelmények: mindmeggannyi áremelő tényező, különösen ily rendkívüli időkben.

A kereskedelem számos ágazata teljesen pang a háború következtében, egyéb ágazatokban ugyancsak tokozott követelmények és fokozott nehézségek jelentkeznek. A drága árakat a kereskedő már mint alapárakat veszi át és kénytelen tovább adni annak, akivel közvetlenül érintkezik: a fogyasztónak. Emellett számolnia kell azzal, hogy ma nincs hitel, s számolnia kell az árubeszerzés számtalan nehézségeivel és végezetül számolnia kell a maga existenciájával is, amely a közös, súlyos viszonyok folytán éppoly nehézségek elé állított, mint a fogyasztóé. Viszont abban a kis városban, vagy faluban, amelyben nála centralizálódik a közönség kereslete, *viseli minden bajért az ódiumot*. Az, aki bemegy hozzá szappant venni és ma dupla árat kénytelen fizetni érte, őt szidja, holott az a kereskedő — bizony merem állítani — ma sokkal kisebb percentet nyer rajta, mint békeidőkben. A közönség csak a kereskedőben látja a bűnöst, mert neki fizet háromszorannyit, mint máskor. Ehhez azután elég egy-két cikk, egy-két rosszindulatu szó és kész a vád: *a zsidó kereskedő az oka a drágaságnak*.

Nem akarok hivatlan prókátora lenni ebben a kérdésben a közgazdaság egyetlen ágazatának sem, de a fentiekből világosan kitetszik, hogy az a kisvárosi kereskedő ebben a háborús drágaságban *teljesen ártatlan*.

Ezen a ponton osztályellentétet, felekezeti kérdést szítani igaztalan és lelkiismeretlen eljárás.

Bizony László.

— **Gyűjtéseink.** E héten és a múlt héten a következő adományok folytak be hozzánk:

A szentföldi nyomorgó hitfelek számára:

Fein Alajos (Arad)	20.— K
N. N. (Szentgál)	4.— „
Dr. Alpár János cs. és kir. tart. orvos (Veszprém)	10.— „
Atlasz Márton San.-Fähnrich (harctér)	5.— „
A gyöngyösi izr. hitközség gyűjtése	1481 02 „
Dr. Erneyi Mór (Budapest) a jeruzsálemi Ezrath Nasim egyletnek	100.— „
Grünfeld Miksa (Nagykanizsa)	5.— „
Kohn Pálné (Gelse, Zalam.)	5.— „
Rosenwasser Henrik, zászlós (harctér)	10.— „
Schillinger Miksa	6.— „
Salamon Henrik (Dézna), Deutsch Márkus (Borossebes) utján	4.— „
Özv. Schack Sámuelné (Soroksár)	10.— „
Wertheim Henrik (Ujvidék)	20.— „
Schönberger Márk, Jeruzsálemben lakó festvércscse Schönberger Pinkász részére. Beküldő dr. Klein József főrabbi (Gödöllő)	63.50 „
Reinhold Abrahám jeruzsálemi magyar állam-	

polgár részére gyűjtés ¹	20.— K
Löbl Salamon (Szabadka)	50.— „
Deutsch Sámuel (Abádszalók)	20.— „
J. P. Josák	12.— „
Dr. Blumgrund Naftali abonyi rabbi a templomi perselyből	27.88 „
Dr. Kálmán Ödön jászberényi rabbi utján Neubeiger Ignácné gyűjtéséből	5.— „
Tóvisi orth. hitk. gyűjtése Fried Lipót elnök utján	85.— „
Összesen	1963.40 K
A múlt hétig kimutatott összeg	16,303.65 „
Együtt	18,267.05 K

Hősi halált halt zsidó katonák özvegyei és árvái javára (az Egyenlőség alapja a pesti izr. nőegyletnél):

Grosz D. L. rabbi (Légrad) főünnepi adomány ²	52.— K
Halpert József ker. rabbi (Beczkó) utján, Halpert Salamon templomi adománya	2.— „
Körösi Ignác számvevő őrmester (Pola)	4.— „
Perényi Géza (Budapest)	10.— „
Atlasz Márton San.-Fähnrich (harctér)	10.— „
Müller Izraelné (Németboly)	90.— „
Ungár Miksa, bérlő (Táplányfa) utján templomi adomány	27.— „
Marczali jótékony izr. leányegyesület. Beküldő Scheiber Rózsa	60 92 „
Balatonfőkajári izr. hitközség Klein Mór rabbi utján	61.— „
Stern Duci (Balatonfőkajár)	6.— „
Kiskörösi izr. népiskola tanítványai Scher Áron tanító utján	4.20 „
Dr. Kálmán Ödön jászberényi rabbi utján Neuberger Ignácné gyűjtéséből Bender Jakabné elhunytánál koszorúmegváltás címén	57.— „
Összesen	384.12 K
A múlt hétig kimutatott összeg	2283.49 „
Együtt	2667.61 K

A vak katonák javára:

Dr. Kálmán Ödön jászberényi rabbi Neuberger Ignácné, gyűjtéséből Bender Jakabné elhunytakor koszorúmegváltás címén	50.— K
Rosenwasser Henrik, zászlós	10.— „
N. N. (Perecsény)	10.— „
Perényi Géza (Budapest)	10.— „
Lerner Jakab adománya, Szabó Adolf tanító utján (jászberény)	6.— „
Strasser Samuné sz. Müller Riza (Budapest)	50.— „
Büchler Imre, a móri főrabbi unokájának gyűjtése	3.50 „
Atlasz Márton San.-Fähnrich (harctér)	5.— „
Összesen	144.50 K
A múlt hétig kimutatott összeg	4361.18 „
Együtt	4505.68 K

A hadbavonultak és elesettek özvegyei és árvái javára:

Dr. Weizkopf Arthur főrabbi (Rózsashegy) utján főünnepi adományok	214.— K
Tóvisi orth. hitk. gyűjtése Fried Lipót elnök utján	83.— „
Dr. Goldberger Izidor, rabbi (Tata) „Harci riadó” című kiadványa jövedelmének II. részlete	42.65 „
Összesen	339.65 K
A múlt hétig kimutatott összeg	1409.02 „
Együtt	1748.67 K

A rokkant katonáknak:

Kispesti izr. hitközség (ünnepek alkalmából templomi adományok ⁸⁾	526.36 K
Breitner Herbert gyűjtése (családi ünnepély alkalmából) Budapest	32.— „
Összesen	558.36 K
A mult hétig kimutatott összeg	676.30 „
Együtt	1234.66 K

Az oroszult felvidéki zsidó hitközségek javára:

Tövisi orth. hitk. gyűjtése Fried Lipót elnök utján ⁴⁾	36.— K
A mult hétig kimutatott összeg	3052.53 „
Együtt	3088.53 „

Szegény zsidó szülők számára:

J. P. (Budapest)	300.— K
------------------	---------

Az orsz. izr. tanítóképző segélyegyletének:

Beck Sámuel (Tápióság)	5.— K
A mult hétig kimutatott összeg	27.— „
Együtt	32.— K

Magyar Vöröskereszt-Egylet részére:

Lerner Jakab adománya, Szabó Adolf tanító utján (Jászberény)	6.— K
Roboz Manó (Jászberény) utján Lerner Jakab templomi adománya	2.— „
Összesen	8.— K
Eddig kimutatott összeg	266.67 „
Együtt	274.67 K

Pesti szegények javára:

Schillinger Miksa	2.— K
-------------------	-------

Háboru által elszegényedetteknek:

Atlasz Márton San.-Fähnrich (harctér)	5.— K
---------------------------------------	-------

A befolyt 3746 K 03 fillérből 1963 K 40 fillért a palesztinai segítőbizottság elnökének Lederer Sándor dr.-nak adtunk át, 384 K 12 fillért a pesti izr. nőegyesület Egyenlőség alapjához utaltunk át, 144 K 50 fillért a vak katonák javára, 339 K 65 fillért a hadbavonultak és elesettek özvegyei és árvái javára, 558 K 36 fillért a rokkant katonák javára a hadsegélyző bizottság elnökének küldtünk, 36 K-át az oroszult felvidéki zsidó hitközségek javára takarékpénztárba helyeztünk, 5 K-át az izr. tanítóképző igazgatójához juttattunk, 8 K-át a Magyar Vöröskereszt-egyesületnek, 7 K-át a pesti izr. hitközség jótékonyági ügyosztályának és 300 K-át dr. Temesváry egy. tanárnak, a Weisz Alice szülők otthona igazgatójának adtunk át.

Eddigi hadi gyűjtéseink eredménye:

A mult hétig kimutatva	42,431.07 K
Főntebb részletezve az e heti gyűjtés	3,746.03 „
Összesen	46,177.10 K

¹ Hozzájárultak: dr. Schäfer Zsigmond 12 K, dr. Barna Károly 2 K, Fuchs Dávid 2 K, Meszes Manó 2 K, Balog Soma 2 K.

² Hozzájárultak: Breiner Adolf, Zákány 25 K, Fischer Dávid 5 K, Grünfeld József 4 K, Grosz Dávid L. 5 K, Kasztl Géza 2 K, Schulhof Jakab 5 K, Goldschmied Fülöp 1 K, Misner Gyula 5 K.

³ Hozzájárultak: Dr. Balázs Gyula 25 K, Fischof Henrik 5 K, Füredi Miksa 20 K, Freud Géza 15 K, Grosz Imre 25 K, Haasz Miksa 20 K, Herbacssek Bertalan 10 K, Holzmann Ármán 100 K, Hartenstein Mór 50 K, Dr. Herczeg Ernő 5 K, Horvát Miksa 20 K, Kohn József 5 K, Reiner Adolf 10 K, Schönberg Ignác 5 K, Breisach Miksa 10 K, Holzmann Gyula 50 K, Hercz Jenő 10 K, Haasz Ignác 10 K, Heller László 20 K, Horvát Miksa 20 K, Korányi József 1 K, Reiner Adolf 10 K, Gottesmann Miksa 10 K, Steiner Sámuel 25 K, Dr. Herczeg Ernő 5 K, Vadász Henrik 10 K, Weisz Bernát 20 K, Feldmár Ábrahám 2 K, Hercz Lipót 1 K, Klár Vince 36 f., Krén Adolf 1 K, Rosner Miksa 2 K, Singer József 2 K, Weil Bernát 2 K.

⁴ A tövisi orth. izr. templomban a nagyünnepek alkalmával felajánlott és fentebb 3 cím alatt kimutatott 204 koronához hozzájárultak: Salamon Hermann 30, Roth József 25, Fried Lipót hitközségi elnök 30, dr. Fried Ármán 20, Fried Dávid 15, Fried Ármán 4, Kohn Samu 15, Salamon Simon 10, Lövy Salamon 10, Breier Sándor 10, Ábrahám Mór 6, Deut ch Mór 4, Glückmann Sámuel 4, Steinberger Dávid 4, Lévi Sámuel 3, Rosenthal Mór 3, Löve Béla 3, Lévi Áron 2, Gidáli József 2, Gidáli Lajos 2, Liebermann Maier 2.

NAPTÁR.

Vasárnap. (1916. január hó 16-ika.) 5676. Sevat hó 11-ike. Hétfő 12-ike. Kedd 13-ika. Szerda 14-ike. Csütörtök 15-ike. Péntek 16-ika. Szombat 17-ike. Hetiszidra: „Jiszró“ (Mózes második könyvének 18-ik fejezete elejétől a 20-ik fejezet végéig.) Haftorah: „Bisnasz mosz“ ... (Jezsaiás könyvének 6-ik és 7-ik fejezete és a 9-ik fejezet 5-6-ik versei.)

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. Szabolcsi Lajos.

* **Nagyothallók:** fülzugásban szenvedők előnyösen cselekszenek, ha az alumínium hallókészülékről szóló leírást meghozatják. E készülék előnye, hogy a fülben kívülről nem látható, két végén hártáival van ellátva, melyet egy hangfogó köt össze. Prospektust — lapunkra való hivatkozással — ingyen küld: Faragó, Budapest, Mester-u. 34.

WEINBERGER MANÓ
Pannónia szállodája és orth.
כשר étterme S.-A.-UJHELY.

PHOSPHOGENE LACTICE
a legkitünőbb
természetes tápszer

csecsemők, gyermekek és felnőttek számára.

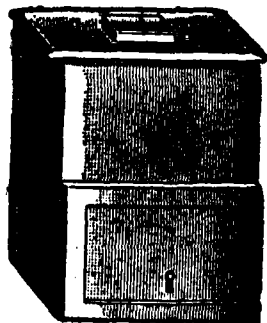
Ára 3 korona. * Kis doboz K 1.75.

Kapható: a drogua nagykereskedésekben és a főraktárban:

GEIGER IMRE „Orient drogeria“

BUDAPEST, VIII., BAROSS-UTCA 112.

Telefon József 42-34.

KIFOSZTHATLAN ALAMIZSNA-PERSELY.

Sem feltörni, sem bármi módon az ezüst vagy papírpénzt belőle kiszedni nem lehet. (SZABADALMAZVA.) Falra vagy asztalra erősíthető, vaslemezről, nagyon erős kivitelben, Wertheim-zárral, két kulccsal, tölgyfa színre festve és fényezve. 25 cm. magas, 20 cm. széles, 14 cm. mély, súlya 4-40 kilogramm. Ára csomagolással 35 korona. ■■ Gyártja: ■■

JURISICS MARTON Budapest, VI. ker., Rózsa-utca 51-53. szám.

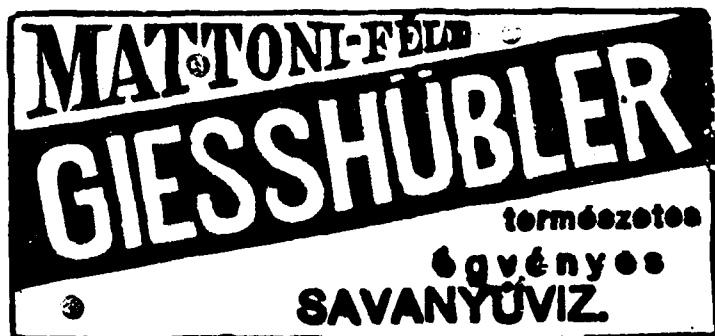
Elegáns vendéglő

nyáron át kerthelyiség.

NEIGER J.

Ujonnán berendezve. Izletes jó ételek. Kitűnő italok.
Lakodalmak és ünnepélyek alkalmával külön bejárattal
☉ ☉ díszes szalon. ☉ ☉

BUDAPEST, VI., TERÉZ-KÖRUT 4. SZÁM.

Modern Étterem

Elegáns berendezés. Kitűnő konyha. Elsőrendű italok.
Társas-ebédek alkalmára tág díszterem.

FISCHER ZSIGMOND

Budapest, VI., Teréz-körut 1/c.

A „Royal szálló” közelében. :: Telefon 157-00.

Köszénbánya 's Téglagyár Társulat
(DRASCHE-féle)

BUDAPEST, VII.,
Király-utca 67.
Telefon: 34-61.

Milliók könyve

Egy teljes
befejezett regény

ÁRA **24** FILLÉR

1. regény **Herczeg: A lán virága**
2. „ **Szomanázy: Mesék az írógépről**

Ezt követik a legérdekesebb
magyar és külföldi regények

Többek közt:

3. regény **Farkas Pál: Egy önkéntes naplója**
4. „ **Mikszáth: Galamb a kalitkában**
5. „ **Doyle: Az üldöző**

ÁRA **24** FILLÉR

Kapható mindenhol

Nemzeti Egyesült
Textilművek R. T.

Budapest.

Gyapjuárugyárak:

Losoncon és Pozsonyban.

Pamutárugyár: Pozsonyban.

Lenfonó- és szövőgyár:

Késmárkon.

Ruházati intézetek:

Budapesten és Pozsonyban.

Az elhizás kitünően bevált ellenszere az aranyérmekkel és oklevelekkel kitüntetett „Dakodin”. Nincs tulerős test, nincs kiálló csipő többé, hanem csak karcsu, elegáns alak és kecses termet. Nem orvosság ez, nem titkos szer, csupán a tulerős, de egészséges egyének biztos eszköze a normális testalkat elnyerésére. Diétára nincs szükség, sem a szokott életrend megváltoztatására. A hatás megépő. Egy csomag, amely egy hónapra elég **7.50 K**, két csomag **14 K**. Kapható a pénz előleges beküldése vagy utánvét mellett. Ajánlok továbbá: amerikai parfümöt, „Hygiea“-t, Khananát, Isola, Bellát, Lornát dekánként **3 K** és Orgonát, Ibolyát, Rózsát, Gyöngyvirágot, Orchideát, Buvardiát, Ideált dekánként **2 K**. Legalább két deka küldésnél **hérmentve**, utánvét-tel vagy a pénz előzetes beküldése ellenében

Gyár-telep: **Hivaryon & Co. Newyork.** Egyedüli szét-küldési hely: **GROSS ANTAL** kivíteli háza
Budapest, VIII/107. ker., József-körut 23. sz.

Kohn Arnold

SIRKÓRAKTÁRA
SIREMLÉKEK

minden ár és kivételben, át-helyezések exhumálásoknál.

Javítási munkák a teme-
 tőben. Szombaton és

Telefon
 18-76

□ ünnepnapon zárva. □

Telefon
 18-76

Budapest, VII., Károly-körut 15

Olajipar Társaság, Budapest.

Központi iroda: VI., Andrassy-ut 12.
Gyár: Rákospalota.

Szállit előnyös áron:
 Repce- és egyéb égőolajo-
 kat, különféle gépkenő- és
 hengerolajokat, merev gép-
 zsirt, vaselint, petroleumot,
 benzint, benzolt, motorhajtó
 és motorkenőolajokat, auto-
 olajat, étolajokat. Különféle
 olajpogácsákat stb.

Január elseje

óta drágább lett a lysoform-szappan,
 mert a zsiradékok nagy hiánya és fel-
 emelt ára kényszerítenek bennünket az
 áremelésre. Ezentul az ismert **változat-
 lanul kitünő minőségű**

Lysoform-szappan K 1.60

árban kapható minden gyógytárban és
 drogeriában és még így is olcsó más pi-
 pereszappanokkal összehasonlítva, mert
 tiszta, kiadós és nagy.

**A lysoform fertőtlenítőszer
 ára egyelőre még nem vál-
 tozott meg!**

**Dr. Keleti és Murányi vegyészeti
 gyára Ujpest.**

„ATLASZ” asbestcement-pala.

Versenyen kívüli leg-
 kitünőbb minőségű
tetőfedő anyag.

Atlasz Asbestcement-Palagyár

R.-T.

Központi iroda: Budapest, Dorottya-utca 6/a.
 Gyár: Budafok.

Sürgöncim: „PALATLASZ BPEST”.
 Telefon: 179-60.